

Vzdělávání žáků zařazených do zařízení ústavní a ochranné výchovy

Tematická zpráva

2024

2025

Vzdělávání žáků zařazených do zařízení ústavní a ochranné výchovy

Tematická zpráva

Mgr. Zdeněk Modráček

Mgr. Eva Hedvíková

Mgr. Tomáš Pavlas

Mgr. Petr Suchomel, Dr.

© Česká školní inspekce | Fráni Šrámka 37, 150 21 Praha 5

1. vydání | Vydala a vytiskla: Česká školní inspekce | 2025

ISBN 978-80-53039-32-1 (brožováno)

ISBN 978-80-53039-33-8 (online ; pdf)

ISBN 978-80-53039-34-5 (online ; ePub)

OBSAH

1	ÚVOD.....	6
2	SHRNUTÍ HLAVNÍCH ZJIŠTĚNÍ.....	8
3	STRUKTURA ZAŘÍZENÍ A ŠKOL	12
4	VZDĚLÁVÁNÍ VE ŠKOLÁCH PŘI ZAŘÍZENÍCH ÚSTAVNÍ A OCHRANNÉ VÝCHOVY	16
4.1	ZÁKLADNÍ ŠKOLY	16
4.2	STŘEDNÍ ŠKOLY	19
5	VZDĚLÁVÁNÍ VE ŠKOLÁCH MIMO ZAŘÍZENÍ ÚSTAVNÍ A OCHRANNÉ VÝCHOVY	24
6	PŘÍPRAVA NA SAMOSTATNÝ ŽIVOT	32
7	KAPACITNÍ A PERSONÁLNÍ PROBLÉMY	36
8	DOPORUČENÍ	40
	PŘÍLOHA 1 ANALÝZY A PUBLIKACE ČESKÉ ŠKOLNÍ INSPEKCE	42

Úvod

1 ÚVOD

Vzdělávání dětí umístěných v zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy představuje často opomíjenou část vzdělávacího systému. Do plánu hlavních úkolů České školní inspekce pro rok 2024/2025 byl zařazen úkol *Vzdělávání ve školách při zařízeních ústavní a ochranné výchovy*. Vzdělávání v těchto školách je ovlivněno komplikovanými podmínkami danými mimo jiné zvýšenou mírou rizikových jevů, různou mírou motivace k učení a fluktuací žáků. Přitom ale plní mimořádně významnou a nezastupitelnou roli v přípravě žáků na návrat do běžného života, tvoří oporu pro jejich socializaci a má potenciál snižovat závislost žáků na jejich socioekonomickém „původu“.

Cílem této tematické zprávy je podat nejen informace o vzdělávání dětí ve školách při zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy (dále „zařízení ÚV a OV“), ale i informace o vzdělávání dětí ve školách mimo tato zařízení.

Při zpracování této tematické zprávy o vzdělávání dětí v zařízeních ÚV a OV byla využita data a informace, jež Česká školní inspekce získává v rámci své pravidelné inspekční činnosti v základních a středních školách. Jde zejména o data z kritérií hodnocení podmínek, průběhu a výsledků vzdělávání¹, z hospitační činnosti ve výuce a z dotazníků pro učitele.

Základním zdrojem informací o vzdělávání dětí ze škol mimo zařízení ÚV a OV bylo inspekční elektronické zjišťování, které probíhalo od 19. února do 11. března 2025 a do něhož bylo zapojeno celkem 194 subjektů. Cílem elektronického zjišťování bylo získat detailnější přehled o podmínkách vzdělávání dětí umístěných v zařízeních ústavní nebo ochranné výchovy ve školách mimo tato zařízení, včetně identifikace případných překážek a obtíží, a rovněž i přehled o podpoře poskytované dětem při přípravě na samostatný život. Součástí šetření bylo také zjišťování kapacitních a personálních podmínek zařízení, včetně dopadů nedostatku odborného personálu a strategií pro jejich řešení. Získané poznatky mají sloužit ke zlepšení vzdělávacích podmínek a efektivnější podpoře dětí i samotných zařízení.

¹ <https://www.csicr.cz/cz/cz/DOKUMENTY/Kriteria-hodnoceni>

2

Shrnutí hlavních zjištění

2 SHRNUÍ HLAVNÍ ZJÍŠTĚNÍ

Vzdělávání ve školách při zařízeních ústavní a ochranné výchovy

V České republice vykonává celkem 59 zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy nějakou formou činnost základní školy, v nichž se vzdělává 1 729 žáků. Základní školy při zařízeních ÚV a OV dosáhly v hodnocení kritéria 4.3 *Pedagogové systematicky sledují vzdělávací pokrok každého žáka a při plánování a realizaci výuky zohledňují individuální potřeby žáků* (oblast Výuka) ve srovnání se všemi základními školami lepšího hodnocení; vyšší individualizace výuky se projevuje v častější práci učitele s žáky celého spektra potřeb a vhodnou podporou podle schopností žáků. V základních školách při zařízeních ÚV a OV je také lépe hodnoceno soustavné získávání informací o posunech výsledků každého žáka a sledování a vyhodnocování úspěšnosti žáků v průběhu, při ukončování vzdělávání a profesní dráze. Naopak hůře byly tyto hodnoceny v aktivní spolupráci pedagogů na svém profesním rozvoji a v usilování o optimální materiální podmínky vzdělávání.

Odborná kvalifikace učitelů v základních a středních školách při zařízeních ÚV a OV činí 78 % a je nižší než celková odborná kvalifikace učitelů základních a středních škol (90 %, resp. 93 %). Důvody nižší kvalifikace jsou zejména náročnost práce a nižší atraktivita vzdělávání ve školách při zařízeních ÚV a OV.

Střední školy jsou součástí 32 zařízení ÚV a OV a vzdělává se v nich 757 žáků především ve dvouletých a tříletých oborech vzdělání poskytujících střední vzdělání s výučním listem kategorie E. Podobně jako v základních školách i ve středních školách při zařízeních ÚV a OV byly ve větší míře zaznamenány prvky individualizace výuky, což se projevilo v lepším hodnocení kritéria 4.3 v porovnání se všemi středními školami. Lépe bylo ve středních školách při zařízeních dále hodnoceno kritérium 4.2 *Pedagogové využívají široké spektrum výchovně-vzdělávacích strategií pro naplnění stanovených cílů*. Dále měly střední školy při zařízeních ÚV a OV lepší hodnocení v poskytování účinné podpory všem žákům s potřebou podpůrných opatření, v aktivním řízení, pravidelném monitorování a vyhodnocování práce školy a získávání informací o posunech každého žáka ve všech vzdělávacích oblastech. Horší hodnocení bylo zaznamenáno v aktivní spolupráci pedagogů na svém profesním rozvoji, v důrazu vedení školy na vlastní profesní rozvoj a v zajištění optimálních personálních podmínek pro vzdělávání.

Nejčastějšími překážkami, které omezují učitele na základních a středních školách při zařízeních ÚV a OV, jsou administrativní činnosti, psychická náročnost povolání, nedostatečné vnímání prestiže učitelského povolání, nekázeň žáků a nedostatečná motivace žáků.

Učitelé základních a středních škol při zařízeních ÚV a OV by potřebovali nejčastěji podporu pro zlepšování chování žáků, v inspiraci v oblasti metod a forem výuky, ve snížení rozsahu administrativních činností a v prohloubení dovedností potřebných pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

Ve výuce ve školách při zařízeních ÚV a OV by měla být více patrná snaha o větší zapojení žáků do vzdělávání a větší využití a rozvíjení vzájemné spolupráce mezi žáky.

Vzdělávání ve školách mimo zařízení ústavní a ochranné výchovy

Ve školách mimo zařízení ústavní a ochranné výchovy se vzdělávalo 3 300 dětí, z toho 2 157 dětí v základních školách a 1 143 dětí ve středních, vyšších odborných a vysokých školách. Ve středních školách se děti nejčastěji vzdělávají v oborech vzdělání s výučním listem kategorie H.

Překážky při umísťování dětí do škol mimo zařízení byly zjištěny ve více než dvou třetinách zařízení ÚV a OV. Překážky se nejčastěji týkaly poruch chování nebo učení dětí, jejich nepravidelné školní docházky v minulosti, nedostatečné kapacity škol v okolí a neochoty přijímat děti ze zařízení.

Komunikace mezi zařízeními ÚV a OV a školami se téměř vždy týkala řešení výchovných a vzdělávacích problémů, podle necelých tří čtvrtin zařízení se komunikace týkala monitorování dětí ve škole a jejich zapojení do výuky. Ke koordinaci vzdělávacího postupu by se měly zintenzivnit schůzky mezi pracovníky zařízení a pedagogickými pracovníky školy.

Využívání školních informačních systémů ke kontrole prospěchu dětí nebo ke komunikaci se školami závisí na druhu školy, využívání těchto systémů je intenzivnější v komunikaci se základními a středními školami. Komunikace se týkala téměř vždy výchovných či vzdělávacích problémů a v 72 % případů také monitorování dětí ve škole a jejich zapojení do výuky.

Děti jsou v docházce do škol mimo zařízení nejčastěji podporovány udržováním pravidelné komunikace mezi školou a zařízením ÚV a OV (92 %) a pomocí při řešení konfliktů (86 %). Ve dvou třetinách zařízení je patrná snaha o sladění volnočasových aktivit s režimem v zařízení.

Realizace podpory v rámci školní přípravy dětí probíhá ve třech čtvrtinách zařízení, jedná se zejména o doučování, konzultace s psychologem či speciálním pedagogem a zajištění vhodného místa pro přípravu na vyučování. Pravidelné i nárazové doučování zajišťují téměř vždy pracovníci zařízení. Dobrovolníci se zapojují do pravidelného doučování v polovině zařízení a do nárazového vzdělávání ve více než třetině zařízení. Podporou forem online doučování by mohl být do určité míry vyřešen nedostatek pracovníků zařízení, kteří zajišťují doučování.

Ukazuje se, že větší překážkou při školní přípravě dětí je nedostatečná ochota dětí učit se a připravovat se do školy. Ve dvou pětinach zařízení je takových dětí více než polovina nebo téměř všechny. Naopak menší překážkou je nedostatečná motivace dětí k docházce do školy.

Mezi další překážky, na které naráží zařízení ÚV a OV při školní přípravě dětí, patří zejména nedostatek interních personálních kapacit, obtížné zajišťování externích personálních kapacit pro pravidelné či nárazové doučování a zajištění konzultací s externími odborníky.

Pro zlepšení současného stavu podpory školní přípravy dětí by 59 % zařízení uvítalo možnost se více individuálně věnovat dětem s nízkou motivací ke vzdělávání. Potřebu metodické podpory (jak motivovat děti s nízkým zájmem o vzdělávání) a konzultace s externími odborníky požaduje přibližně třetina zařízení.

Příprava na samostatný život

Důležitou a nezastupitelnou rolí zařízení ÚV a OV je příprava dětí na samostatný život; mezi druhy zařízení ÚV a OV byl zaznamenán zřetelný rozdíl ve vnímání zájmu nebo motivace přemýšlet o budoucím vzdělávání či povolání. U poloviny a více dětí uvedlo nedostatek tohoto zájmu či motivace 36 % dětských domovů, 58 % dětských domovů se školou a 79 % výchovných ústavů. V rámci podpory dětí při výběru vzdělání nebo povolání naráží zařízení nejčastěji na chybějící zájem rodiny nebo absenci rodinné podpory.

V podpoře na samostatný život jsou děti v největší míře zapojeny do chodu domácnosti/skupiny (příprava jídel, úklid, drobné opravy), v administrativních záležitostech (vyřizování dokumentů, orientace v zákonných povinnostech, navázání dítěte na kurátora, na dospělé či na sociálního pracovníka na obci) a v rozvoji finanční gramotnosti.

Při přípravě dětí na samostatný život se zařízení ÚV a OV snaží nabídnout samostatné bytové jednotky pro jednotlivce nebo pro skupiny dětí. Vlastní samostatné bytové jednotky pro jednotlivce nabízí dvě pětiny zařízení. Samostatné bytové jednotky pro jednotlivce zprostředkované neziskovými organizacemi či zřizovatelem nabízí téměř třetina zařízení. Přípravu dětí na samostatný život omezují nejčastěji chybějící podpora rodiny nebo absence rodinného zázemí a nedostatek cenově dostupného bydlení. Mezi další omezení patří nedostatečné pracovní zkušenosti a návyky i málo příležitostí k jejich získání, dále nedostatek bytů pro jedno či více dětí.

Kapacitní a personální problémy

Prostorové a materiální vybavení bylo hodnoceno naprostou většinou (přes 90 %) zařízení ÚV a OV jako dostatečné. Zařízení jsou nejvíce spokojena s ubytovací částí (pokoji), se skupinovou prací a volnočasovými aktivitami. Určitý prostor pro zlepšení podmínek je v klidových zónách pro děti a v jiných prostorech (např. prostory pro sportovní aktivity).

Negativním zjištěním je nedostatečný počet etopedů, psychologů a jiných odborných pracovníků (např. psychoterapeut, psychiatr, adiktolog). Zhruba dvě pětiny zařízení při absenci těchto profesí nemohou realizovat vše potřebné a nezbytné záležitosti řeší krizovým režimem. Zřizovatelé by měli provést revizi limitu počtu odborných pracovníků na zařízení a zvýšit snahu o zajištění dostatečného počtu etopedů, psychologů a jiných odborných pracovníků.

Nejzávažnějšími důsledky v souvislosti s nedostatkem odborného personálu jsou přetížení personálu a omezené možnosti individuálního přístupu k dětem.

Podle necelé třetiny zařízení ÚV a OV jsou hlavními příčinami nedostatku odborného personálu limit počtu pracovníků stanovený zřizovatelem (rozpočtový limit) a nedostatek kvalifikovaných odborníků v regionu. Necelá pětina zařízení považuje za hlavní příčinu celkovou náročnost práce.

Nedostatek odborných pracovníků se zařízení ÚV a OV snaží řešit nejčastěji najímáním specialistů na částečný úvazek nebo dočasnou externí spoluprací a zajištěním preventivních aktivit proti vyhoření (v téměř třech pětinach zařízení). V necelé polovině zařízení je práce rozdělena mezi dostupné pracovníky i za cenu jejich přetížení.

A decorative horizontal bar spanning the width of the page. It consists of a long gray rectangle on the left, a large white number '3' in the center, and a shorter gray rectangle on the right.

3

Struktura zařízení a škol

3 STRUKTURA ZAŘÍZENÍ A ŠKOL

V České republice ve školním roce 2024/2025 působilo celkem 194 právních subjektů zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy. Ústavní a ochranná výchova jsou dva druhy výchovných opatření, která se používají k ochraně a péči o děti a mládež, jež nemohou být vychovávány v běžném rodinném prostředí. Účelem ústavní výchovy je především nahrazení špatného, nebo dokonce chybějícího rodinného prostředí, deformujícího vývoj dítěte, prostředím jiným, tedy kolektivní výchovou. Ochranná výchova se týká mladistvých (15–18 let), kteří se dopustili trestné činnosti, ale soud rozhodl, že není třeba ukládat trest, ale spíše ochranné opatření. Jejím účelem je náprava chování mladistvého, ochrana společnosti a prevence další trestné činnosti.

Zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy jsou:

- **diagnostický ústav** – dochází zde ke komplexnímu vyšetření dětí a mládeže z hlediska psychologického a pedagogického. Do dětského diagnostického ústavu pro děti mohou být umístovány děti ve věku od tří let do ukončení povinné školní docházky. Diagnostický ústav pro mládež je pro věkovou kategorii od ukončení povinné školní docházky do 18 let, popřípadě zletilých osob do 19 let věku;²
- **dětský domov** – plní zejména úkoly výchovné, vzdělávací a sociální. Jsou zde umístěny děti od 4 do 18 let s nařízenou ústavní výchovou, které nemají závažné poruchy chování. Tyto děti se vzdělávají většinou ve školách, jež nejsou součástí dětského domova. Péče zajišťovaná dětskými domovy probíhá způsobem, který se v nejvyšší možné míře podobá běžnému rodinnému životu;³
- **dětský domov se školou** – je zařízení, do kterého jsou umístovány děti jak s nařízenou ústavní výchovou, pokud mají závažné poruchy chování nebo které pro svou přechodnou nebo trvalou duševní poruchu vyžadují výchovně-léčebnou péči, tak i děti s uloženou ochrannou výchovou. Do dětského domova se školou mohou být umístovány děti zpravidla od 6 let do ukončení povinné školní docházky;⁴
- **výchovný ústav** – pečuje o děti starší 15 let se závažnými poruchami chování, u nichž byla nařízena ústavní výchova nebo uložena ochranná výchova. Do výchovného ústavu může být umístěno i dítě starší 12 let, pokud má uloženu ochrannou výchovu a v jeho chování se projevují tak závažné poruchy, že nemůže být umístěno v dětském domově se školou. Výjimečně, v případech zvláště závažných poruch chování, lze do výchovného ústavu umístit i dítě s nařízenou ústavní výchovou starší 12 let.⁵

TABULKA 1 | Počet zařízení⁶ pro výkon ústavní a ochranné výchovy a počet v nich umístěných dětí

Druh zařízení	Počet zařízení	Počet dětí
Dětský domov	137	4 308
Dětský domov se školou	28	744
Výchovný ústav	25	959
Diagnostický ústav	12	368
Celkem	202	6 379

Podle rejstříku škol a školských zařízení má 59 zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy mimo jiné také činnost základní školy. Podle výkazu o základní škole se ve školním roce 2024/2025 v těchto školách vzdělává 1 729 žáků, z toho 1 445 žáků v oboru Základní škola a 284 žáků v oboru Základní škola speciální (1 122 chlapců a 607 dívek).

Někteří zřizovatelé sloučili do jednoho právního subjektu dětský domov a základní školu zřízenou podle § 16 odst. 9 školského zákona. Podíl dětí z dětských domovů plnících povinnou školní docházku v těchto školách je různý. Pokud děti z dětského domova nemají speciální vzdělávací potřeby, jsou vzdělávány v běžné základní škole mimo zařízení. V dětském domově se školou, výchovném ústavu⁷ a diagnostickém ústavu plní děti povinnou školní docházku zpravidla ve škole při zařízení, pouze pokud pominuly důvody pro zařazení dítěte do školy zřízené při dětském domově, je dítě zařazeno do školy, která není součástí dětského domova se školou.⁸

² Zákon č. 109/2002 Sb., § 11.

³ Zákon č. 109/2002 Sb., § 12.

⁴ Zákon č. 109/2002 Sb., § 13.

⁵ Zákon č. 109/2002 Sb., § 14.

⁶ Počet zařízení (202) je vyšší než počet právních subjektů (194), některé právní subjekty mají více zařízení.

⁷ U výchovného ústavu se týká žáků, kteří si dokončují povinnou školní docházku.

⁸ Zákon č. 109/2002 Sb., § 13. odst. 5.

TABULKA 2 | Druhy zařízení ÚV a OV s činnostmi základní školy a počet žáků

Druh zařízení	Počet zařízení	Počet žáků	Průměrný počet žáků na ZŠ při zařízení
Dětský domov	20	988	49
Dětský domov se školou	22	521	24
Dětský domov se školou + diagnostický ústav	2	28	14
Dětský domov se školou + výchovný ústav	4	93	23
Diagnostický ústav	8	72	9
Výchovný ústav	3	27	9
Celkem	59	1 729	29

Pro další analýzy byly základní školy při zařízeních rozděleny do dvou skupin. První skupinu tvoří školy zřízené při dětských domovech (dále „základní školy při DD“), v nichž jsou umístěny děti s nařízenou ústavní výchovou a se speciálními vzdělávacími potřebami. Jde o základní školy zřízené podle § 16 odst. 9 školského zákona. Do druhé skupiny patří školy při dětském domově se školou, diagnostickém ústavu a výchovném ústavu (dále „základní školy při DDS, DÚ, VÚ“), ve kterých jsou umístěny děti s nařízenou ochrannou výchovou a děti s nařízenou ústavní výchovou se závažnými poruchami chování nebo vyžadující výchovně-léčebnou péči.

Zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy s činnostmi střední školy je celkem 32, podle výkazu o střední škole se v nich ve školním roce 2024/2025 vzdělává 757 žáků. Podrobnější informace o struktuře žáků jsou uvedeny v kapitole 4.2. Ve středních školách podobně jako v základních školách při zařízení ÚV a OV převažují chlapci, kterých se zde vzdělávalo 463 oproti 294 dívkám. Některá zařízení i střední školy při nich zřízené jsou určena pouze pro chlapce a některá pouze pro dívky.

TABULKA 3 | Druhy zařízení ÚV a OV s činnostmi střední školy a počet žáků v nich

Druh zařízení	Počet zařízení	Počet žáků	Průměrný počet žáků na SŠ při zařízení
Dětský domov	12	216	18
Výchovný ústav	14	371	27
Výchovný ústav + dětský domov se školou	6	170	28
Celkem	32	757	24

A decorative horizontal bar spanning the width of the page. It consists of a long gray rectangle on the left, a large white number '4' in the center, and a shorter gray rectangle on the right.

4

Vzdělávání ve školách
při zařízeních ústavní
a ochranné výchovy

4 VZDĚLÁVÁNÍ VE ŠKOLÁCH PŘI ZAŘÍZENÍCH ÚSTAVNÍ A OCHRANNÉ VÝCHOVY

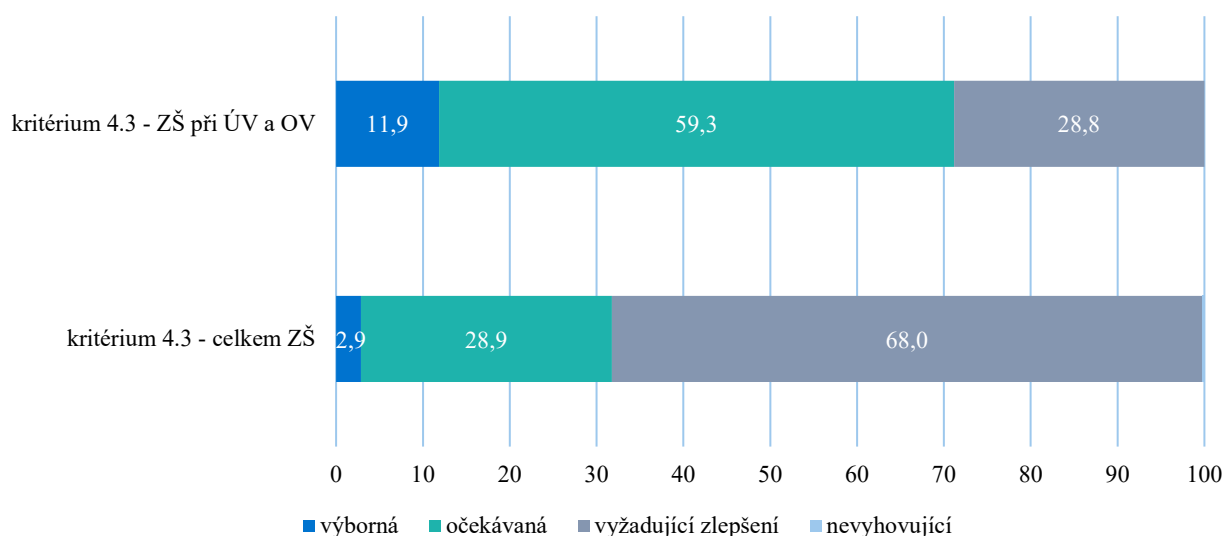
Vzdělávání dětí ve školách při zařízeních ústavní a ochranné výchovy v České republice se týká specifické skupiny dětí a mladistvých, kteří byli umístěni do těchto zařízení rozhodnutím soudu. Jde jednak o školy zřízené dle § 16 odst. 9 školského zákona při běžných dětských domovech, ve kterých se vzdělávají děti se zdravotním postižením, a jednak o školy při dětském domově se školou, výchovném ústavu a diagnostickém ústavu, v nichž se vzdělávají děti, u kterých je potřeba řešit výchovné nebo sociální problémy (poruchy chování, útoky z domova či trestnou činnost). Cílem vzdělávání je posílit motivaci ke vzdělávání a zodpovědnost, překonat neúspěšná období vzdělávání a připravit dítě na návrat do běžného školního prostředí nebo na pracovní život.

4.1 Základní školy

Kriteriální hodnocení základních škol při zařízeních ústavní a ochranné výchovy z komplexní inspekční činnosti bylo porovnáno s hodnocením kritérií za všechny základní školy ve školním roce 2023/2024.

V oblasti Výuka byly základní školy při zařízeních lépe hodnoceny v kritériu 4.3 *Pedagogové systematicky sledují vzdělávací pokrok každého žáka a při plánování a realizaci výuky zohledňují individuální potřeby žáků*. V těchto školách se daří lépe individualizovat výuku. Ve více než polovině hodnocené výuky byla zaznamenána specifická práce učitele s žáky celého spektra nadání a potřeb (58 %, oproti 35 % u všech ZŠ). Při řešení učební úlohy poskytoval učitel vhodnou podporu podle schopností žáků v 62 % hospitované výuky (oproti 49 % u všech ZŠ). V ostatních kritériích oblasti Výuka nebyly zaznamenány významnější rozdíly.

GRAF 1 | Hodnocení kritéria 4.3 *Pedagogové systematicky sledují vzdělávací pokrok každého žáka a při plánování a realizaci výuky zohledňují individuální potřeby žáků* – podíl ZŠ při zařízení ÚV a OV a ZŠ celkem (v %)

V základních školách při zařízeních ÚV a OV je lépe hodnoceno soustavné získávání informací o posunech výsledků každého žáka (kritérium 5.1) a sledování a vyhodnocování úspěšnosti žáků v průběhu, při ukončování vzdělávání a v dalším vzdělávání či profesní dráze (5.4). Naopak hůře byly tyto školy hodnoceny v aktivní spolupráci pedagogů na svém profesním rozvoji (3.5) a v usilování o optimální materiální podmínky vzdělávání a jejich účelné využívání (2.4).

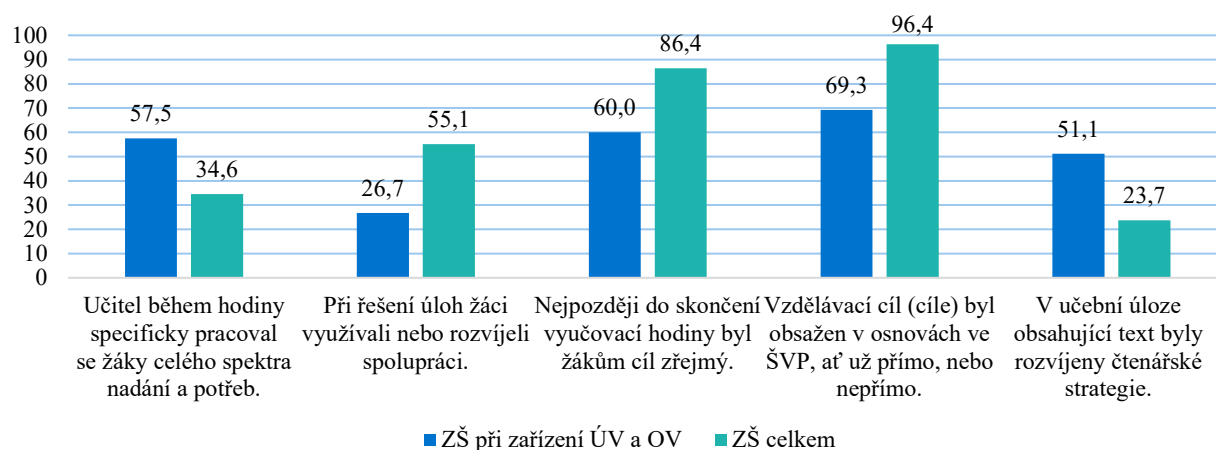
Obtížnější podmínky pro vzdělávání v základních školách při zařízení se odrážejí v nižším zájmu odborně kvalifikovaných učitelů zde působit; v celém základním školství je ve školním roce 2024/2025 podíl kvalifikovaných učitelů 90 %, v základních školách při zařízeních je jejich podíl pouze 78 %.

Při pohledu na hodnocení kritérií u základních škol při DD a základních škol při DDŠ, VÚ, DÚ jsou zřetelné některé rozdíly. Školy při DD byly lépe hodnoceny ve všech kritériích oblasti Výuka, nejvýrazněji pak ve využívání širokého spektra výchovně-vzdělávacích strategií (vzdělávacích metod a forem) při naplnění stanovených cílů. Dále vedení základních škol při DD se lépe daří zajišťovat optimální materiální podmínky, lépe byla hodnocena jasně formulovaná vize a strategie rozvoje školy. Naproti tomu základní školy při DDŠ, VÚ, DÚ měly lepší hodnocení v kritériích aktivního řízení, pravidelného monitorování a přijímání účinných opatření a také v soustavném získávání informací

o posunech výsledků každého žáka ve všech vzdělávacích oblastech, na které učitel reaguje vhodnými pedagogickými opatřeními.

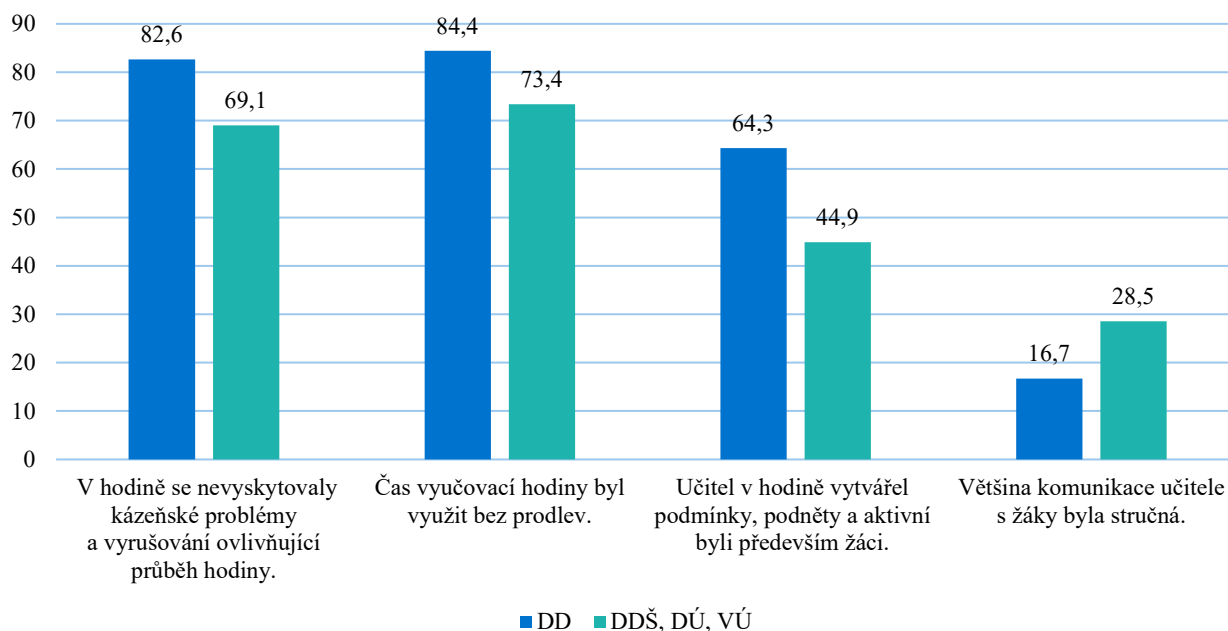
Hodnocení průběhu výuky v základních školách při zařízeních ústavní a ochranné výchovy se opírá o zjištění z inspekčních hospitací. Je pozitivní, že učitelé ve školách při zařízeních častěji pracovali se žáky celého spektra nadání a potřeb a v učebních úlohách obsahujících text byly častěji patrné snahy o rozvoj čtenářských strategií. Na druhé straně ve školách při zařízeních žáci při řešení úloh v menší míře využívali nebo rozvíjeli spolupráci. Problematictější byla práce se vzdělávacím cílem – méně často byl vzdělávací cíl zřetelně obsažen v osnovách a ŠVP a v menší míře byl žákům cíl zřejmý na konci vyučovací hodiny.

GRAF 2 | Největší rozdíly v ukazatelích průběhu výuky – podíl ZŠ při zařízení ÚV a OV a ZŠ celkem (v %)

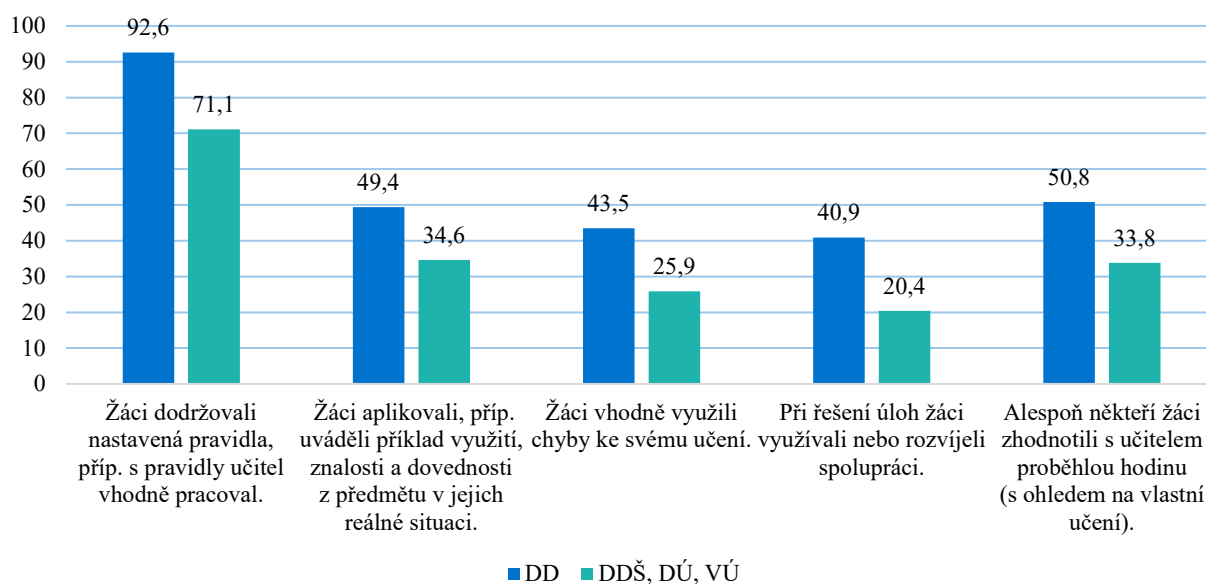
V rámci hodnocení průběhu výuky byly porovnány hospitace ze základních škol při DD a ze základních škol při DDŠ, DÚ, VÚ. U základních škol při DDŠ, DÚ, VÚ byl zaznamenán nižší výskyt některých prvků v organizaci výuky – v hodnocené výuce ve školách při DD byl čas častěji využit bez prodlev a méně často se vyskytovaly kázeňské problémy. V základních školách při DDŠ, DÚ, VÚ byla vedle toho komunikace učitele s žáky častěji pouze stručná.

GRAF 3 | Největší rozdíly v organizaci výuky – podíl ZŠ při DD a ZŠ při DDŠ, DÚ, VÚ (v %)

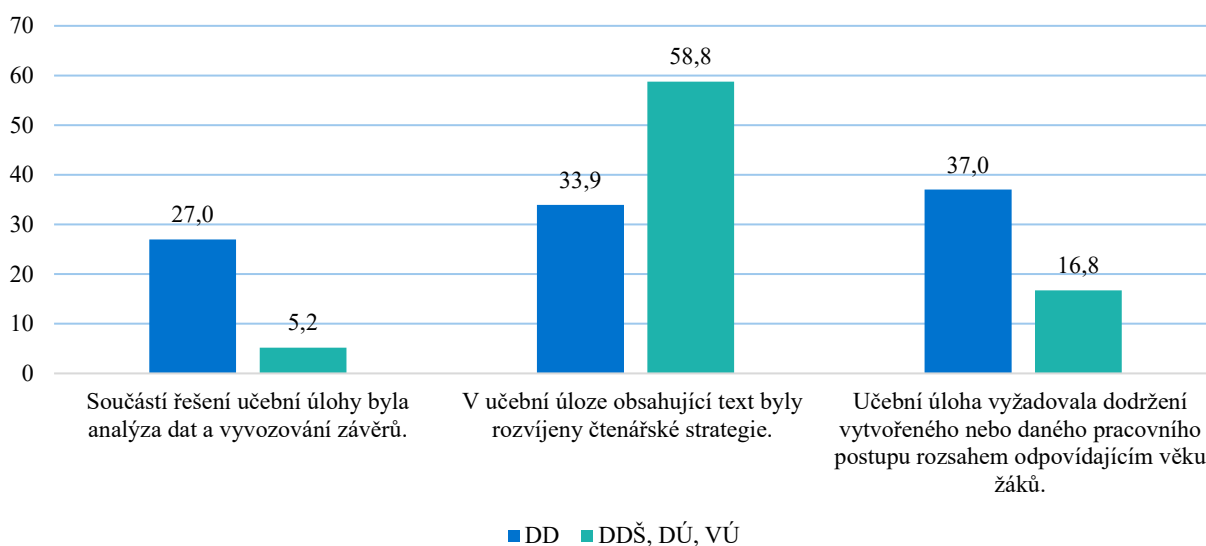
Rovněž v činnostech a interakci žáků byl v hospitované výuce nižší výskyt hodnocených ukazatelů v základních školách při DDŠ, DÚ, VÚ. Nejvýrazněji to bylo patrné v nižším využití spolupráce při řešení úloh, v menší míře v dodržování nastavených pravidel a ve zhodnocení proběhlé hodiny s učitelem.

GRAF 4 | Největší rozdíly v činnostech a interakci žáků – podíl ZŠ při DD a ZŠ při DDŠ, DÚ, VÚ (v %)

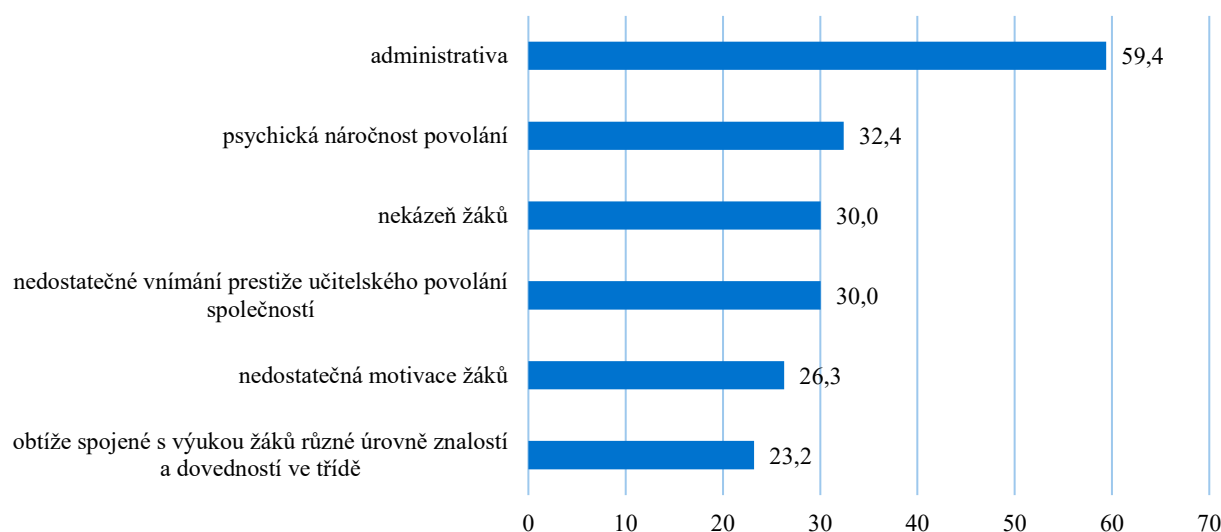

Ve výuce v základních školách při DDŠ, DÚ, VÚ byly ve výrazně vyšší míře rozvíjeny v učební úloze čtenářské strategie. Na druhé straně v základních školách při DD učební úloha vyžadovala častěji dodržení pracovního postupu odpovídajícího věku žáků a ve větší míře byla součástí řešení učební úlohy analýza dat a vyvozování závěrů.

GRAF 5 | Největší rozdíly ve vzdělávacím obsahu a učebních úlohách – podíl ZŠ při DD a ZŠ při DDŠ, DÚ, VÚ (v %)

Učitelé v základních školách při zařízeních ÚV a OV uvedli, že jsou ve své profesi nejčastěji omezováni úkony administrativních činností (59 %). Necelá třetina učitelů považuje za překážky psychickou náročnost povolání, nedostatečné vnímání prestiže učitelského povolání společností a nekázeň žáků. Významnou překážkou je i nedostatečná motivace žáků, která se prolíná celým jejich vzděláváním (26 %). Překážky učitelů v základních školách při zařízeních ÚV a OV odpovídají víceméně překážkám učitelů ostatních základních škol.

GRAF 6 | Nejčastější překážky omezující výkon učitelské profese – podíl učitelů ZŠ při zařízení ÚV a OV (v %)

Podporu pro zlepšení své práce by učitelé základních škol při zařízeních ÚV a OV nejvíce uvítali ve snížení rozsahu administrativních činností, v inspiraci v oblasti metod a forem výuky a v podpoře pro zlepšování chování žáků (dvě pětiny učitelů). Prohloubení vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami by uvítala čtvrtina učitelů, pětina učitelů by uvítala prohloubení vědomostí a znalostí v předmětech, které vyučují, získání dalších dovedností v oblasti ICT a zlepšení materiálních podmínek pro výuku.

4.2 Střední školy

Ve středních školách při zařízeních ústavní a ochranné výchovy jsou nabízeny především dvouleté a tříleté obory vzdělání poskytující střední vzdělání s výučním listem kategorie E. Jsou koncipovány s nižšími nároky v oblasti všeobecného i obecně odborného vzdělání a absolventi jsou připraveni pro výkon jednoduchých prací v rámci dělnických povolání. Dále jsou nabízeny obory vzdělání poskytující střední vzdělání bez výučního listu kategorie C (Praktická škola jednoletá a Praktická škola dvouletá) a obory vzdělání poskytující střední vzdělání s výučním listem kategorie H.

Žáci ve středních školách při zařízeních ÚV a OV se nejčastěji vzdělávají v oborech Práce ve stravování, Praktická škola dvouletá, Stavební práce, Provozní služby a Kuchař-číšník. Ve středních školách při dětském domově se vzdělává 216 žáků v oborech Praktická škola a v některých oborech vzdělání kategorie E, ve středních školách při výchovném ústavu je vzděláváno 541 žáků, převážně v oborech vzdělání kategorie E, méně často v kategorii H. Vzhledem k tomu, že je počet žáků ve středních školách při zařízeních nízký, tak nabídka oborů vzdělání v těchto školách není velká, pohybuje se od jednoho do pěti oborů; vzhledem k počtu žáků a jeho fluktuacím není dost dobře možné v těchto středních školách nabízet širokou nabídku oborů vzdělání.

Podíl učitelů s odbornou kvalifikací ve středních školách při zařízeních ÚV a OV ve školním roce 2024/2025 není vysoký, stejně jako u základních škol činí 78 % (pro srovnání podíl odborně kvalifikovaných středoškolských učitelů je 93 %). Příčiny tohoto stavu jsou vedle celkové náročnosti práce i nižší atraktivita vzdělávání ve školách při zařízeních (nízká motivovanost žáků, kázeňské problémy apod.).

TABULKA 4 | Druhy zařízení ústavní a ochranné výchovy s činností střední školy a počet žáků

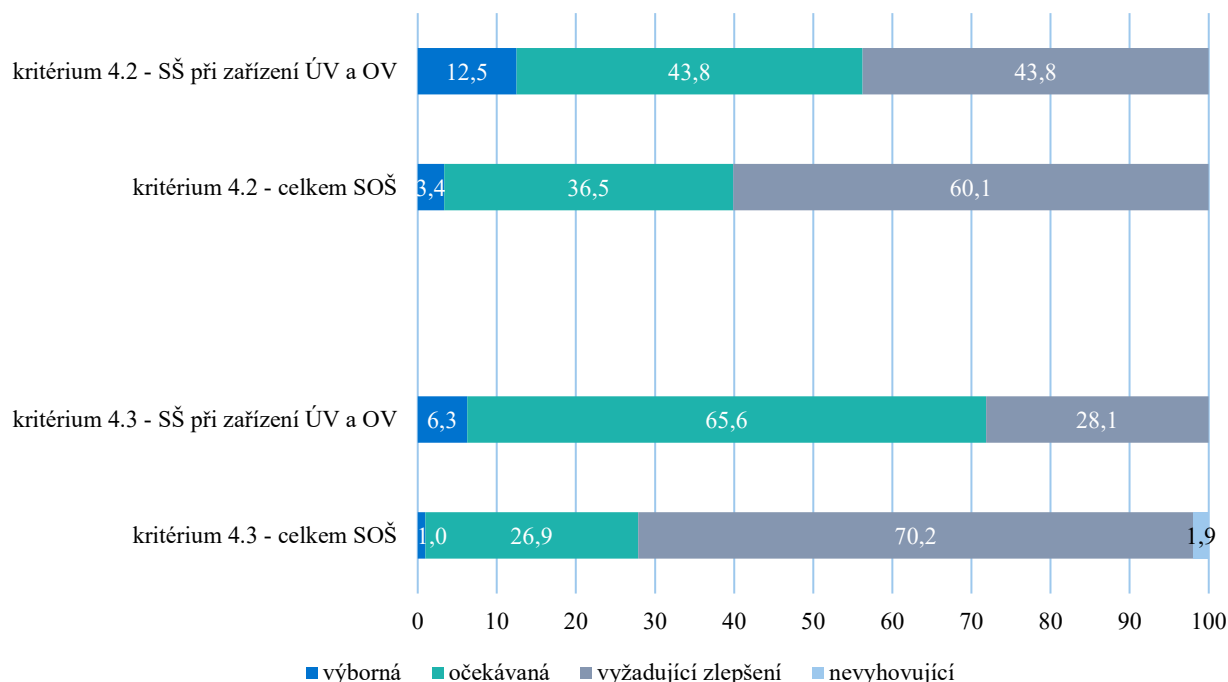
Obor vzdělání	Kategorie dosaženého vzdělání	Počet oborů	Počet žáků ve školách při DD	Počet žáků ve školách při VÚ	Celkový počet žáků v oboru
Praktická škola dvouletá	C	9	109		109
Praktická škola jednoletá	C	3	25		25
Práce ve stravování	E	10		117	117
Stavební práce	E	8		101	101
Provozní služby	E	7	13	59	72
Zahradnická výroba	E	6		40	40
Potravinářská výroba	E	2	32	7	39
Stravovací a ubytovací služby	E	2		34	34
Strojírenské práce	E	2		34	34
Zahradnické práce	E	2	27	1	28
Zemědělské práce	E	1		18	18
Lesnické práce	E	2		16	16
Opravářské práce	E	1		16	16
Sklenářské práce	E	1	10		10
Tesařské práce	E	1		8	8
Zednické práce	E	1		5	5
Kuchař-číšník	H	4		53	53
Truhlář	H	1		20	20
Zedník	H	1		7	7
Lesní mechanizátor	H	1		5	5
Celkový počet		65	216	541	757

Ve středních školách při zařízeních ústavní a ochranné výchovy bylo porovnáno kritériální hodnocení z poslední komplexní inspekční činnosti s hodnocením kritérií za střední odborné školy ve školním roce 2023/2024.

V oblasti Výuka obdržely střední školy při zařízeních (podobně jako základní školy) lepší hodnocení v kritériu 4.3 *Pedagogové systematicky sledují vzdělávací pokrok každého žáka a při plánování a realizaci výuky zohledňují individuální potřeby žáků*. Ve středních školách při zařízeních byly podobně jako v základních školách při zařízeních ve větší míře zaznamenány prvky individualizace výuky. Práce učitele s žáky celého spektra nadání a potřeb byla zaznamenána v polovině hospitovaných hodin (oproti 22 % u všech SŠ). Ve třech pětinách hodnocené výuky poskytoval učitel při řešení učební úlohy vhodnou podporu podle schopností žáků (oproti 35 % u všech SŠ).

Lépe bylo ve středních školách při zařízeních dále hodnoceno kritérium 4.2 *Pedagogové využívají široké spektrum výchovně-vzdělávacích strategií pro naplnění stanovených cílů*. V hodnocené výuce ve středních školách při zařízeních byli častěji téměř všichni žáci zapojeni do výuky a ve větší míře vhodně využívali chyby ke svému učení.

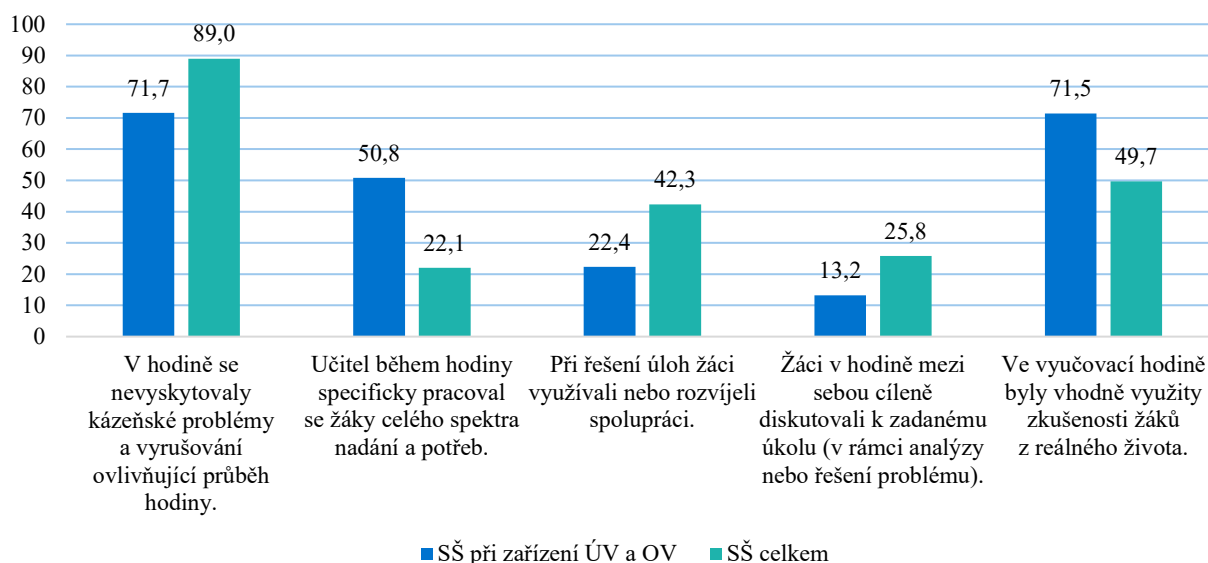
GRAF 7 | Hodnocení kritérií 4.2 *Pedagogové využívají široké spektrum výchovně-vzdělávacích strategií pro naplnění stanovených cílů* a 4.3 *Pedagogové systematicky sledují vzdělávací pokrok každého žáka a při plánování a realizaci výuky zohledňují individuální potřeby žáků* – podíl SŠ při zařízení ÚV a OV a SOŠ celkem (v %)

Hodnocení dalších kritérií ukazuje na lepší hodnocení středních škol při zařízeních v poskytování účinné podpory všem žákům s potřebou podpůrných opatření (kritérium 6.2), v aktivním řízení, pravidelném monitorování a vyhodnocování jejich práce (2.1) a získávání informací o posunech každého žáka ve všech vzdělávacích oblastech (5.1). Horší hodnocení bylo zaznamenáno v aktivní spolupráci pedagogů na svém profesním rozvoji (3.5), v důrazu vedení školy na vlastní profesní rozvoj (2.5) a v zajištění optimálních personálních podmínek pro vzdělávání (2.3).

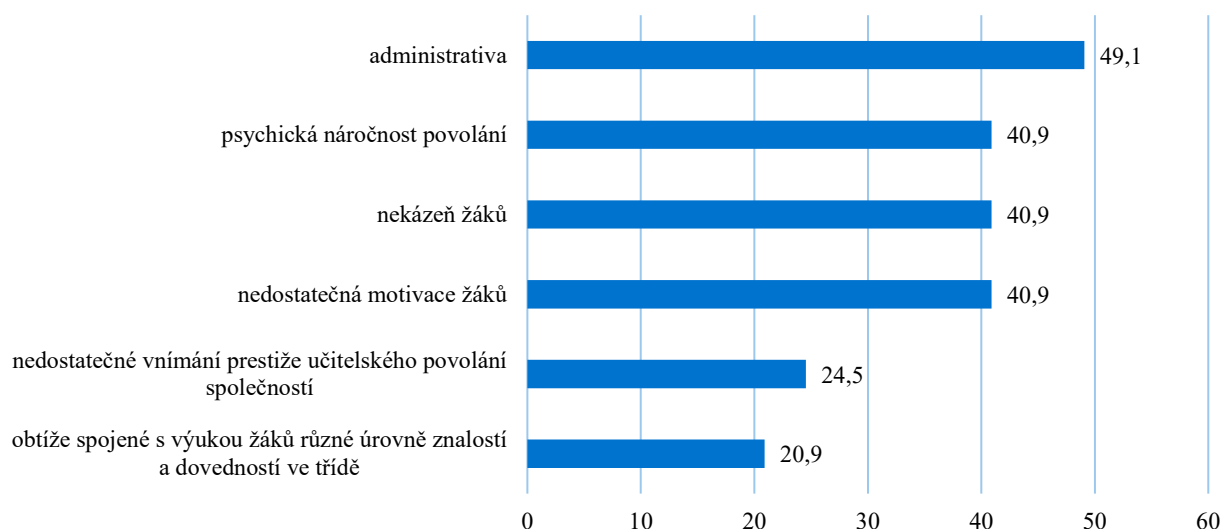
Hodnocení hospitovaných hodin ve středních školách při zařízeních ústavní a ochranné výchovy bylo srovnáno s hodnocením hospitovaných hodin ve středních školách navštívených v roce 2023/2024. Podobně jako v základních, tak i ve středních školách při zařízeních ÚV a OV byla častěji zaznamenána práce učitelů s žáky celého spektra nadání a potřeb. Dále byly ve středních školách při zařízeních ÚV a OV ve větší míře vhodně využity zkušenosti žáků z reálného života, avšak častěji bylo ve sledované výuce zaznamenáno také vyrušování a kázeňské problémy negativně ovlivňující výuku. Zhodnocení proběhlé hodiny alespoň s některými žáky a učitelem proběhlo častěji ve středních školách při zařízeních ÚV a OV, ve větší míře v těchto školách žáci vhodným způsobem také využívali chybu ke svému učení.

Naopak v menší míře byla ve výuce ve středních školách při zařízeních ÚV a OV využívána spolupráce mezi žáky při řešení úloh, což souvisí i s méně častou diskuzí k zadanému úkolu. Méně často než v běžných SŠ během hodnocené výuky učitel ve školách při zařízeních ÚV a OV podněcoval dialog mezi žáky k podpoře učení a prohlubování poznatku.

GRAF 8 | Největší rozdíly v ukazatelích průběhu výuky – podíl SŠ při zařízení ÚV a OV a SŠ celkem (v %)

Vzhledem k nízkému počtu středních škol při dětském domově a středních škol při výchovném ústavu nebyl mezi těmito dvěma skupinami škol průběh výuky porovnán.

Také učitelé ve středních školách při zařízení ÚV a OV označili jako největší překážku omezující výkon jejich profese administrativní činnosti. Dvě pětiny středoškolských učitelů v SŠ při zařízeních ÚV a OV omezuje psychická náročnost povolání, nekázeň žáků a nedostatečná motivace žáků; tyto překážky uvedli středoškolští učitelé častěji než učitelé na základních školách při zařízeních. Poukaz na nízké vnímání prestiže učitelského povolání veřejností bylo zaznamenáno u čtvrtiny učitelů. Z porovnání s učiteli ostatních středních škol vyplývá, že učitelé ve školách při zařízeních se častěji setkávají s nekázní a nízkou motivací žáků a ve větší míře vnímají psychickou náročnost povolání.

GRAF 9 | Nejčastější překážky omezující výkon učitelské profese – podíl učitelů SŠ při zařízení ÚV a OV (v %)

Učitelé středních škol při zařízeních ÚV a OV by pro zlepšení své práce uvítali v největší míře podporu pro zlepšování chování žáků (51 %). Přibližně třetina středoškolských učitelů by byla ráda podpořena inspirací v oblasti metod a forem výuky a uvítala by snížení administrativních činností. Více než pětina učitelů vnímá potřebu podpory ve vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a podpory v získání či prohloubení vědomostí k prevenci a projevu rizikového chování žáků.

Vzdělávání ve školách mimo zařízení ústavní a ochranné výchovy

5 VZDĚLÁVÁNÍ VE ŠKOLÁCH MIMO ZAŘÍZENÍ ÚSTAVNÍ A OCHRANNÉ VÝCHOVY

Děti v zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy mohou být vzdělávány ve škole v rámci těchto zařízení nebo jejich vzdělávání může probíhat ve školách mimo tato zařízení. Alespoň jednoho žáka vzdělávajícího se mimo zařízení uvedlo 88 % zařízení. Vzdělávání dětí ve školách mimo zařízení ústavní a ochranné výchovy je vedeno snahou o rovnost, kvalitu a podporu individuálních potřeb. Zaměřuje se na začleňování všech dětí do běžného vzdělávacího proudu a zajištění rovných podmínek pro jejich maximální rozvoj.

Celkově se ve školách mimo zařízení ÚV a OV vzdělávalo ve školním roce 2024/2025 3 300 dětí, z toho 2 157 dětí v základních školách⁹ a 1 143 dětí ve středních, vyšších odborných a vysokých školách. Po ukončení povinné školní docházky se děti nejčastěji vzdělávají v oborech vzdělání s výučním listem H (19 %), výraznější zastoupení mají ještě obory vzdělání s výučním listem E (7 %) a obory vzdělání s maturitní zkouškou (6 %). Níže jsou uvedeny kategorie středního vzdělání s obory vzdělání, ve kterých jsou největší počty žáků. Pro srovnání ve školách při zařízení ÚV a OV mají největší zastoupení děti v oborech vzdělání s výučním listem E. Jako problematické se jeví uznávání prospěchu na obecné úrovni v přijímacím řízení na střední školy, které znevýhodňuje žáky, jejichž klasifikace ze základní školy je ovlivněna například vyšší náročností pedagogů nebo započítáváním i jiných charakteristik žáků (nekázeň v hodinách, nízká motivace apod.).

TABULKA 5 | Počet a podíl dětí, které se vzdělávají mimo zařízení ústavní nebo ochranné výchovy

Kategorie vzdělání	Počet dětí z DD	Počet dětí z ostatních zařízení	Počet dětí	Podíl dětí (v %)
Základní	2 096	61	2 157	65,4
Střední bez výučního listu	30	20	50	1,5
Střední s výučním listem E	149	70	219	6,6
Střední s výučním listem H	483	143	626	19,0
Střední s maturitní zkouškou	183	12	195	5,9
Vyšší odborné	29	6	35	1,1
Vysokoškolské	11	5	16	0,5
Nezjištěno	1	1	2	0,1
Celkem	2 982	318	3 300	100,0

TABULKA 6 | Nejvyšší počty žáků v oborech vzdělání poskytujících střední vzdělání s výučním listem E, H a střední vzdělání s maturitní zkouškou

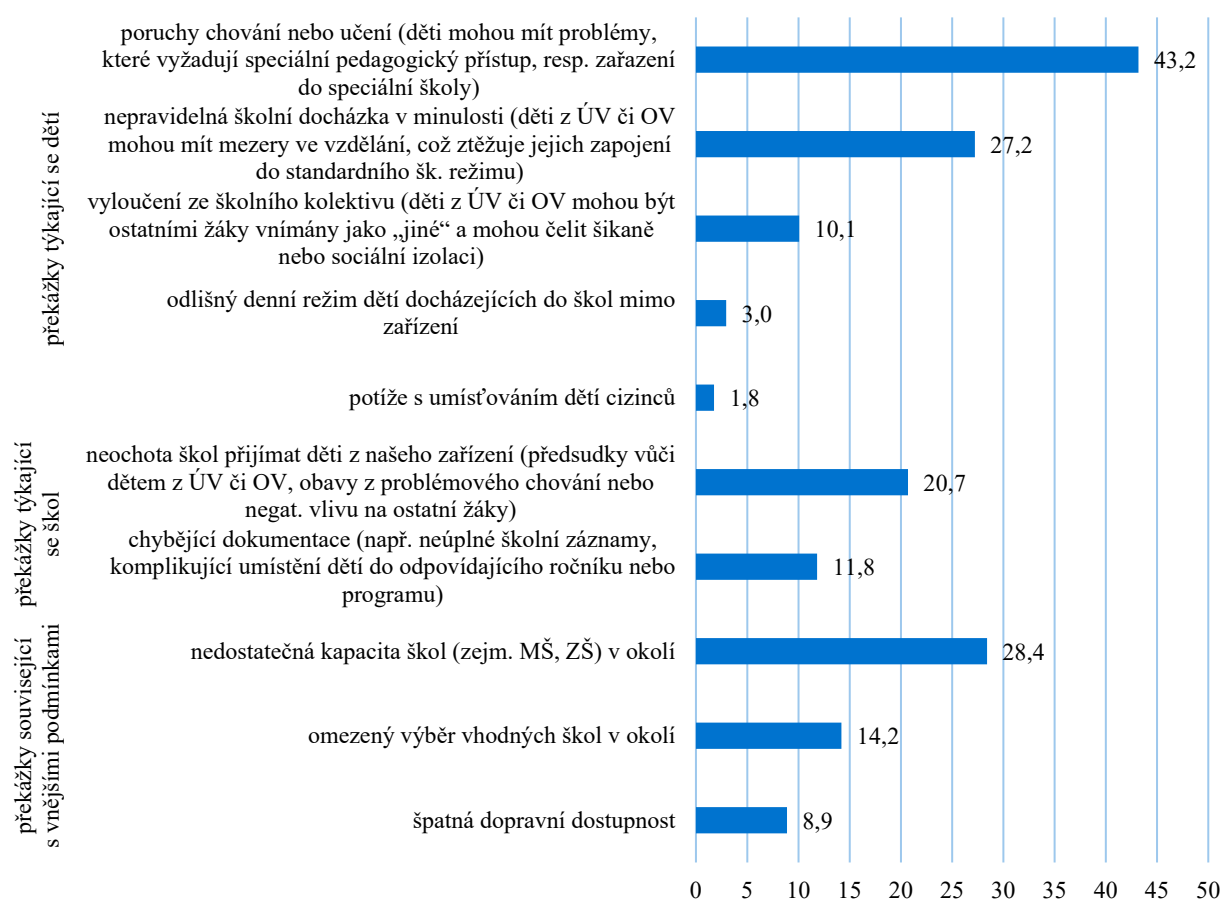
SV s výučním listem (E)	Počet žáků	SV s výučním listem (H)	Počet žáků	SV s maturitní zkouškou	Počet žáků
Stravovací a ubytovací služby	52	Kuchař-číšník	129	Hotelnictví	17
Zednické práce	22	Mechanik opravář motorových vozidel	57	Gymnázium	17
Prodavačské práce	21	Kadeřník	53	Praktická sestra	12
Zahradnické práce	17	Zedník	37	Obchodní akademie	12
Pečovatelské služby	16	Cukrář	35	Podnikání	12
Strojírenské práce	14	Truhlář	35	Kosmetické služby	7
Stavební práce	12	Prodavač	33	Stavebnictví	6
Potravinářská výroba	8	Strojní mechanik	32	Informační technologie	5
Malířské a natěračské práce	7	Opravitel zemědělských strojů	25	Elektrotechnika	5
Zahradnická výroba	7	Ošetrovatel	23	Cestovní ruch	5

⁹ Jde o žáky navštěvující běžné základní školy mimo zařízení ÚV a OV. Žáky navštěvující mimo zařízení ÚV a OV základní školu zřízenou podle § 16 odst. 9 školského zákona nelze samostatně vykázat (jsou vykazováni jako žáci v základní škole zřízené podle § 16 odst. 9 školského zákona bez ohledu, zda je při zařízení, či mimo zařízení).

Přibližně dvě pětiny dětí se vzdělávají ve škole ve stejné obci, ve které je i zařízení ÚV a OV, 45 % dětí se vzdělává ve škole v jiné obci, která je dostatečně blízka pro každodenní dojíždění, a 14 % dětí se vzdělává ve škole ve vzdálenější obci a dítě přebývá ve školním ubytovacím zařízení.

Překážky při umísťování dětí do škol mimo zařízení byly avizovány v 71 % zařízení. Lze je rozdělit na překážky týkající se dětí, překážky týkající se škol a překážky související s vnějšími podmínkami. K překážkám týkajícím se dětí patří zejména poruchy chování nebo učení, děti mohou mít problémy, které vyžadují speciální pedagogický přístup, případně zařazení do speciální školy (43 %, častěji ve výchovných ústavech). Dále k překážkám na straně dětí patří nepravidelná školní docházka v minulosti, což ztěžuje jejich zapojení do školního režimu (27 %, častěji v dětských domovech se školou), a vyloučení ze školního kolektivu, kdy jsou ohroženi šikanou či sociální izolací. Vnější překážky představuje nedostatečná kapacita škol (zejména MŠ, ZŠ) v okolí (28 %), omezený výběr vhodných škol v okolí a špatná dopravní dostupnost škol. Podle vyjádření ředitelů zařízení ÚV a OV patří k překážkám týkajícím se škol ale také jejich neochota přijímat děti ze zařízení vzhledem k předsudkům vůči dětem a obavám z jejich problémového chování (21 %) a chybějící či nekompletní dokumentace komplikující umístění dětí. Překážku týkající se nesouladu mezi zákonnými zástupci, zařízením a školou uvedlo 14 % zařízení.

GRAF 10 | Překážky při umísťování dětí do škol mimo zařízení ÚV a OV – podíl zařízení (v %)

Intenzita schůzek pracovníků zařízení ÚV a OV s vedením škol nebo pedagogy ze škol mimo zařízení se liší v závislosti na druhu školy. Nejčastěji probíhají takové schůzky v mateřských školách, naopak nejméně často či vůbec ve vyšších odborných školách a vysokých školách. Schůzky s mateřskými školami uvedla zařízení ÚV a OV převážně v týdenním režimu (23 %) a častěji než týdně (29 %), komunikace zařízení se základními školami probíhá nejčastěji týdně (31 %) a měsíčně (23 %). Schůzky mezi zařízeními a středními školami se konají většinou měsíčně (33 %) a dvakrát za půl roku (30 %).

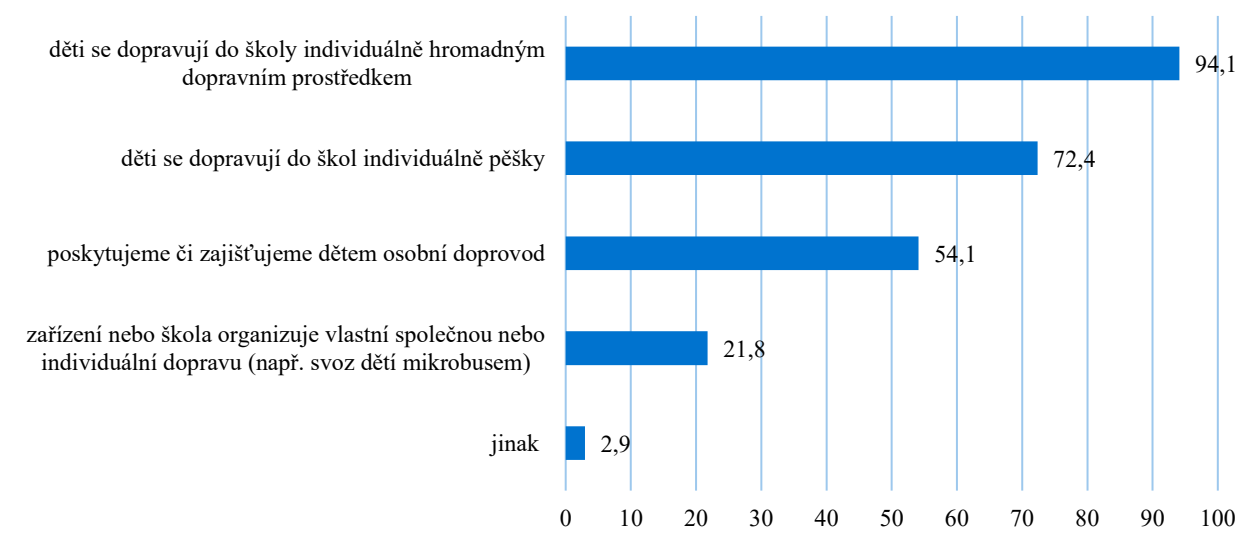
Také využívání školních informačních systémů ke kontrole prospěchu dětí nebo ke komunikaci se školami závisí na druhu školy. Menší využití školních informačních systémů bylo zaznamenáno při komunikaci s mateřskými školami a vyššími odbornými či vysokými školami. Intenzita využívání těchto systémů ke kontrole prospěchu dětí či ke komunikaci se základními a středními školami byla většinou častější než jednou za týden.

TABULKA 7 | Intenzita využívání školních informačních systémů ke kontrole prospěchu dětí či ke komunikaci se školami mimo zařízení – podíl zařízení (v %)

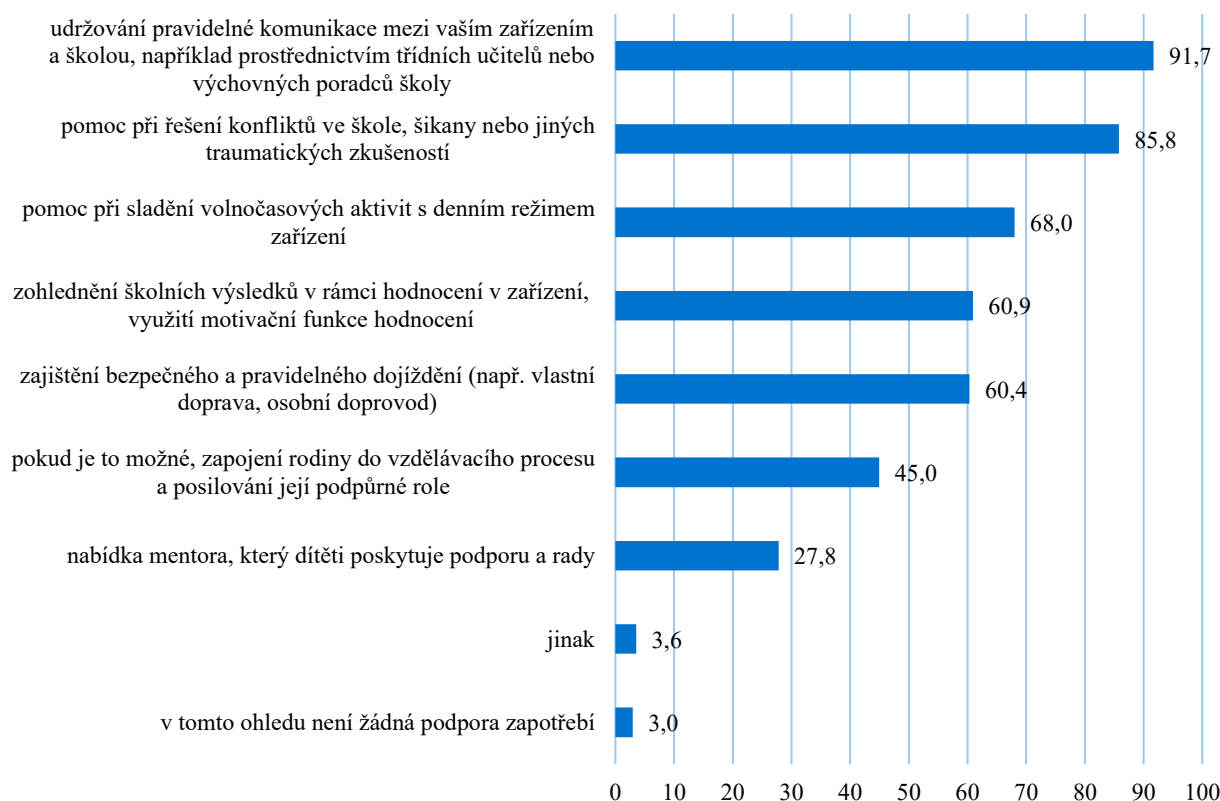
	MŠ	ZŠ	SŠ	VOŠ/VŠ
1x za měsíc	1,6	0,6	2,4	6,5
2x za měsíc	1,6	0,0	4,2	1,3
1x za týden	12,7	8,1	24,4	6,5
častěji	28,6	80,6	57,7	10,4
jinak	9,5	2,5	3,6	16,9
nevyužíváme	46,0	8,1	7,7	58,4

Podle téměř všech zařízení ÚV a OV (98 %) se komunikace se školami týkala řešení výchovných či vzdělávacích problémů. Monitorování dětí ve škole a jejich zapojení do výuky bylo předmětem komunikace u 72 % zařízení (častěji ve výchovných ústavech a dětských domovech se školou). Komunikace zaměřená na podpůrná opatření ve vzdělávání realizovaná ve škole byla zaznamenána v 58 % zařízeních (častěji v dětských domovech). Přizpůsobení výuky podle aktuálních potřeb dětí uvedla více než polovina zařízení. Jako spíše negativní lze hodnotit, že komunikace týkající se organizace schůzek mezi pedagogickými pracovníky školy a pracovníky zařízení ke koordinaci vzdělávacího postupu byla zaznamenána pouze v 56 % zařízení, méně často ve výchovných ústavech (33 %).

Není překvapivé, že děti ze zařízení ÚV a OV nejčastěji využívají pro cestu do školy hromadné dopravní prostředky a dopravují se do škol individuálně pěšky. V oblastech s horší dopravní dostupností nebo v případě zdravotního postižení či znevýhodnění dětí organizuje zařízení, případně škola, vlastní společnou nebo individuální dopravu; tuto eventualitu uvedla více než pětina zařízení.

GRAF 11 | Zajištění dopravy dětí do škol mimo zařízení – podíl zařízení (v %)

Velkou pozornost věnují vedení a pracovníci zařízení ÚV a OV podpoře dětí v docházce do škol mimo tato zařízení, nejčastěji jde o udržování pravidelné komunikace mezi zařízením a školou (prostřednictvím třídních učitelů nebo výchovných poradců) a pomoc při řešení konfliktů ve škole (např. šikany a jiných druhů rizikového chování); tato zjištění podporují včasnou komunikaci a přispívají k rychlému řešení konfliktů. Důležitá pro vývoj dítěte je pomoc při sladění volnočasových aktivit s denním režimem zařízení. V menší míře (pokud je to možné) podporuje děti ve vzdělávacím procesu rodina a je nabízen mentor, který dítěti poskytuje podporu a rady.

GRAF 12 | Podpora dětí v docházce do škol mimo zařízení – podíl zařízení (v %)

Pracovníci zařízení ÚV a OV realizují podporu v rámci školní přípravy dětí ve třech oblastech. První oblast zahrnuje pravidelné doučování nad rámec běžné přípravy na vyučování a nárazové doučování při zhoršení vzdělávacích výsledků dětí. Druhou oblastí je poskytnutí pravidelných konzultací s psychologem nebo speciálním pedagogem zaměřených na zvládání školních nároků, vztahů s vrstevníky nebo dalších problémů. Třetí oblastí podpory je zajištění vyhovujícího místa pro přípravu na výuku. Uvedené formy podpory školní přípravy dětí realizují tři čtvrtiny zařízení, s výjimkou pravidelného doučování, které je realizováno ve dvou třetinách zařízení. Pravidelné doučování je častěji realizováno v dětských domovech (74 %), v menší míře pak v dětských domovech se školou (44 %) a výchovných ústavech (28 %).

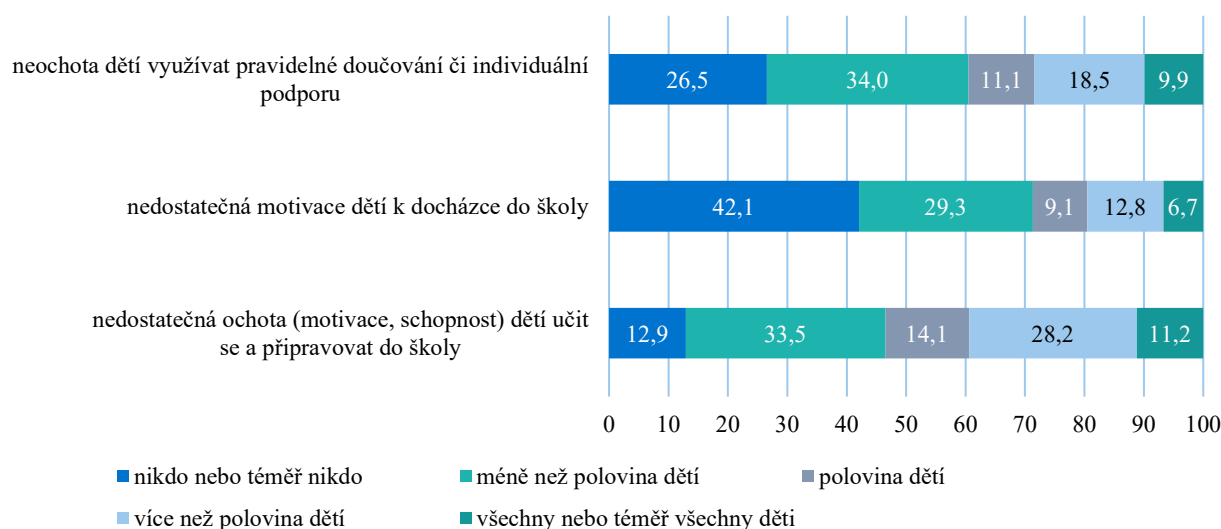
GRAF 13 | Zajištění pravidelného doučování a nárazového doučování při zhoršení výsledků – podíl zařízení (v %)

V naprosté většině zařízení je pro děti pravidelné doučování i nárazové doučování při zhoršení jejich vzdělávacích výsledků zajišťováno vlastními pracovníky. Dobrovolníci (např. z řad studentů) vedou pravidelné doučování v polovině zařízení, nárazové doučování pak v 37 % zařízení. V menší míře zajišťují doučování učitelé ze škol a pracovníci neziskových organizací docházející za tímto účelem do zařízení. Pro děti z dětských domovů se školou a výchovných ústavů nezajišťují pravidelné či nárazové doučování učitelé ze škol ani pracovníci neziskových organizací, kteří by za tímto účelem docházeli do zařízení, ve výchovných ústavech pouze výjimečně dochází na doučování dobrovolníci. Mezi jiné způsoby patří především zajištění doučování učiteli ze škol, do kterých děti docházejí, a různé formy online doučování.

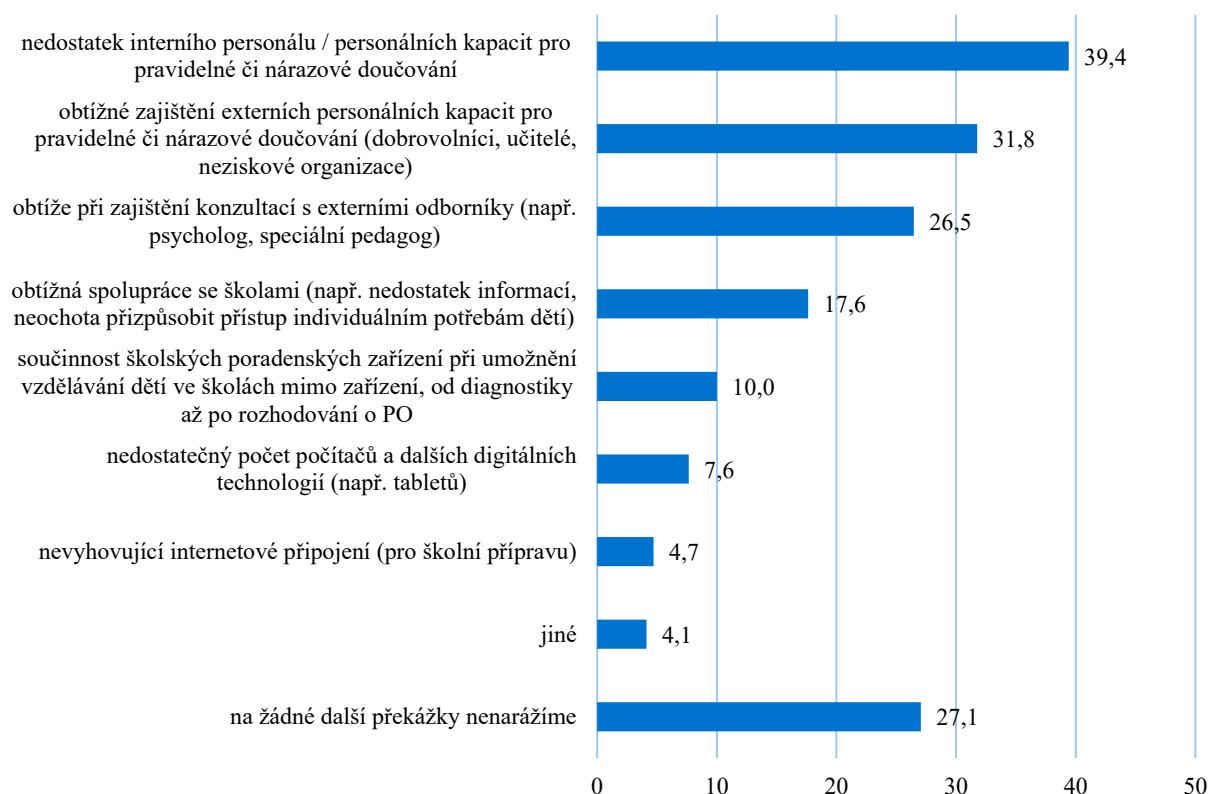
Podle sdělení 85 % ředitelů zařízení ÚV a OV zajišťují školy pro většinu dětí s potřebou podpůrných opatření daná podpůrná opatření v dostatečné míře. Více než polovina zařízení uvedla, že přístup škol je vstřícný (ovšem přístup školy za vstřícný označila pouze pětina výchovných ústavů), a podle necelé třetiny zařízení jsou podpůrná opatření zajišťována v nezbytné míře. Zajišťování podpůrných opatření jako nedostatečné vyhodnotilo pouze 8 % zařízení. Zbýlá zařízení (7 %) nemají děti s potřebou podpůrných opatření.

Při školní přípravě dětí se potýkají zařízení ÚV a OV v největší míře s nedostatečnou ochotou, motivací učit se a připravovat se do školy. Ve dvou pětinách zařízení je takových dětí více než polovina nebo téměř všechny, horší situace je ve výchovných ústavech (61 %) a dětských domovech se školou (50 %). Tato překážka souvisí s neochotou dětí využívat pravidelné doučování či individuální podporu, v desetině zařízení nemají o tuto podporu zájem téměř všechny děti, v necelé pětině zařízení pak více než polovina dětí. Nedostatečnou motivaci k docházce do školy řeší zařízení u menšího podílu dětí, ve 29 % zařízení to bylo překážkou u méně než poloviny dětí a ve 42 % zařízení se s touto překážkou nepotýkalo téměř žádné dítě. Nedostatečnou motivaci k docházce do školy nemělo téměř ani jedno dítě v 48 % dětských domovů, výrazně méně to bylo v případě výchovných ústavů (18 %) a dětských domovů se školou (27 %).

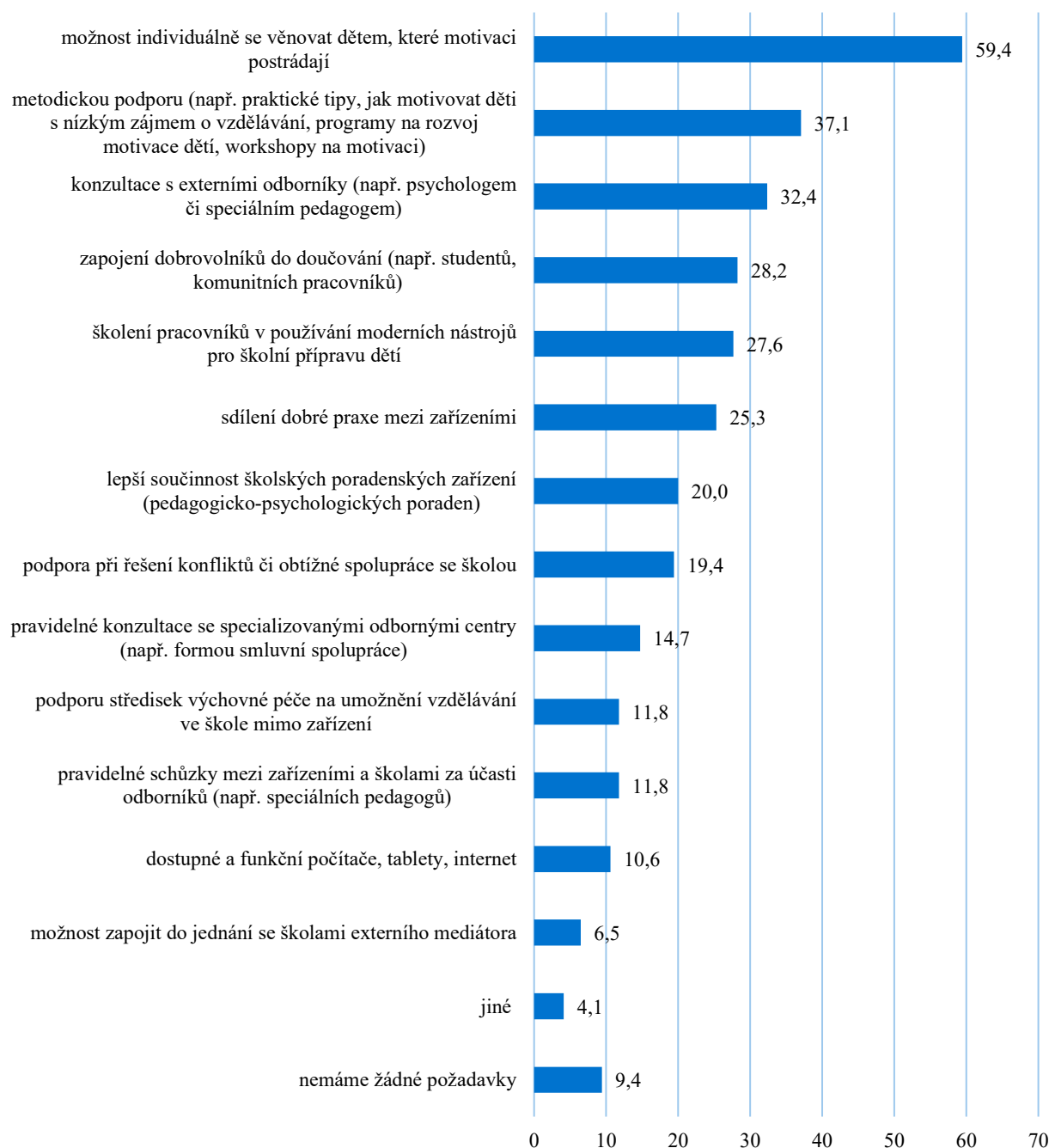
GRAF 14 | Překážky při školní přípravě dětí – podíl zařízení (v %)

Na další překážky v rámci podpory dětí při školní přípravě naráží necelé tři čtvrtiny zařízení ÚV a OV, nejčastěji musí řešit nedostatek interních personálních kapacit a obtížné zajišťování externích personálních kapacit (dobrovolníci, učitelé) pro pravidelné či nárazové doučování. Významnější překážkou bylo zajištění konzultací s externími odborníky (psycholog či speciální pedagog). Zatímco překážky v podobě personálních kapacit byly častější, tak překážky na straně vybavení digitálními technologiemi (počítače, tablety) a internetového připojení byly méně časté.

GRAF 15 | Další překážky, na které naráží zařízení ÚV a OV v rámci podpory dětí při školní přípravě – podíl zařízení (v %)

Pro zlepšení současného stavu podpory školní přípravy dětí by zařízení v největší míře uvítala možnost individuálně se věnovat dětem, které motivaci postrádají (59 %). Přibližně třetina zařízení by potřebovala metodickou podporu, jak motivovat děti s nízkým zájmem o vzdělávání, a konzultace s externími odborníky (např. psychologem či speciálním pedagogem). Školení pracovníků v používání moderních nástrojů pro školní přípravu dětí, zapojení dobrovolníků do doučování a sdílení dobré praxe mezi zařízeními uvedla více než čtvrtina zařízení.

GRAF 16 | Co konkrétně by zařízení ÚV a OV uvítala pro zlepšení současného stavu podpory školní přípravy dětí? – podíl zařízení (v %)

6

Příprava na samostatný život

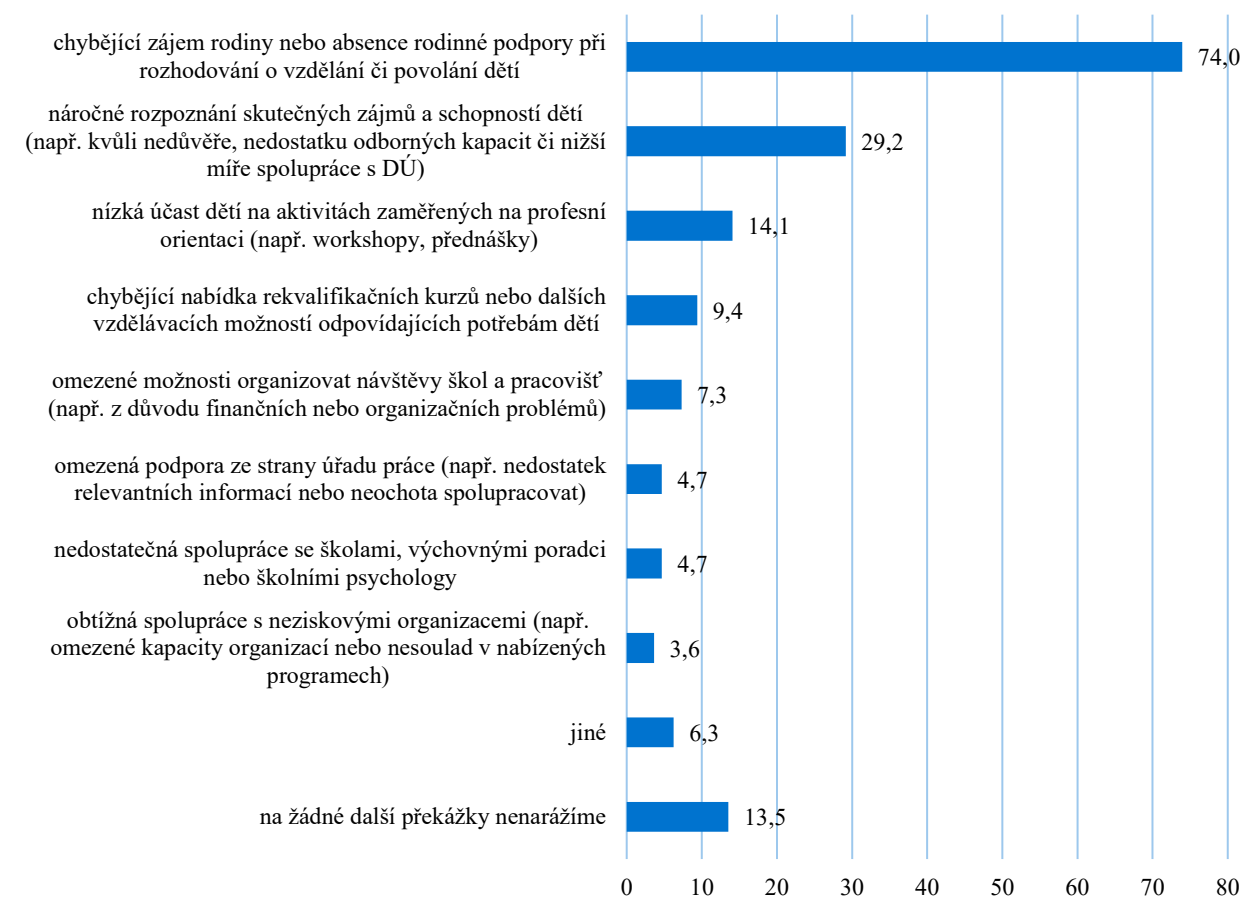
6 PŘÍPRAVA NA SAMOSTATNÝ ŽIVOT

Příprava na samostatný život je zásadní součástí práce s dětmi a mladistvými, kteří vyrůstají v zařízeních pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy. Těmto dětem často chybí zázemí, které by jim přirozeně poskytla rodina, takže je velmi důležité připravit je na reálný život.

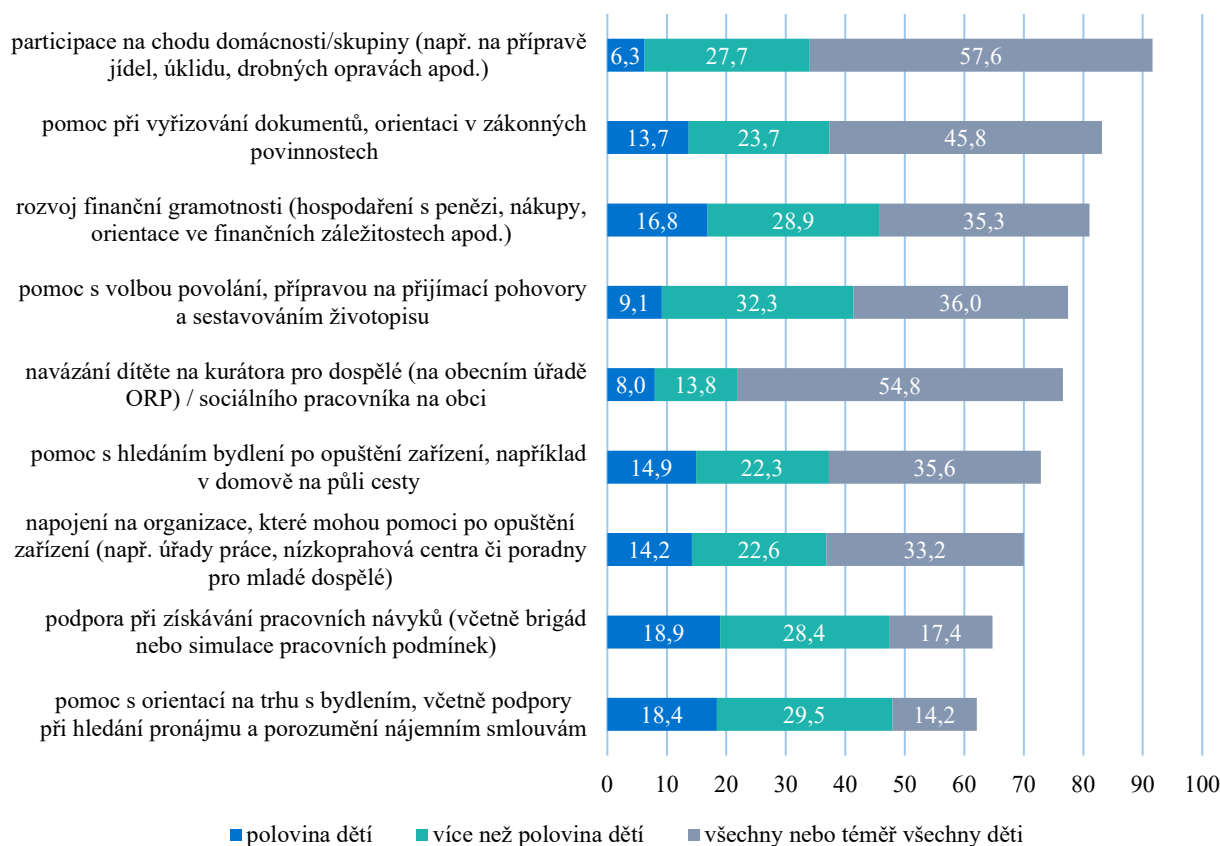
U dětí pocházejících často z méně podnětného sociálního prostředí se může projevit nedostatek zájmu nebo motivace přemýšlet o budoucím vzdělání či povolání. Ve 46 % zařízení ÚV a OV se tento nedostatek zájmu či motivace projevila u poloviny a více dětí. Patrný je rozdíl vnímání tohoto problému mezi dětskými domovy na jedné straně a dětskými domovy se školou a výchovnými ústavu na straně druhé. Zatímco 36 % dětských domovů zaznamenává nedostatek zájmu či motivace uvažovat o budoucím vzdělání či povolání u poloviny a více dětí, ve stejné míře tento problém uvádí 58 % dětských domovů se školou, a dokonce 79 % výchovných ústavů. Toto zjištění souvisí s požadavkem zařízení na možnost větší individuální práce s dětmi, kterým chybí motivace (kapitola 5).

Podpora dětí při výběru vzdělání nebo povolání naráží především na chybějící zájem rodiny nebo absenci rodinné podpory, což je častější v případě dětí z výchovného ústavu a z dětského domova se školou. V necelé třetině zařízení je překážkou náročné rozpoznání skutečných zájmů a schopností dětí, méně častou překážkou je nízká účast dětí na aktivitách zaměřených na profesní orientaci.

GRAF 17 | Překážky v rámci podpory dětí při výběru vzdělání nebo povolání – podíl zařízení (v %)

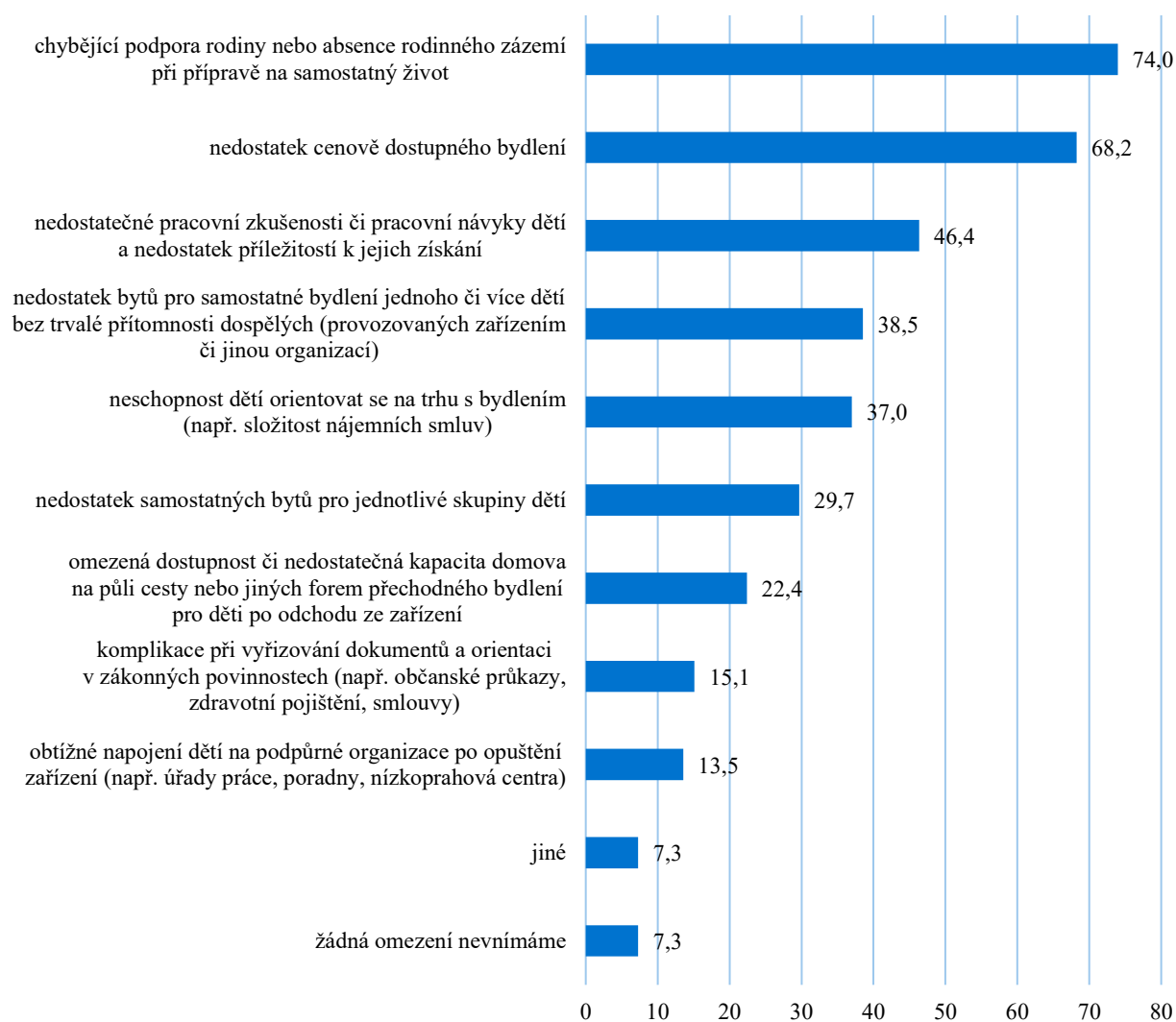

V rámci přípravy na samostatný život jsou děti v zařízeních nejčastěji zapojeny do chodu domácnosti/skupiny. Vyšší podporu dostávají děti v administrativních záležitostech (vyřizování dokumentů, orientace v zákonných povinnostech, navázání dítěte na kurátora pro dospělé či sociálního pracovníka na obci) a v rozvoji finanční gramotnosti. V menší míře jsou děti podporovány v oblastech hledání bydlení, orientace na trhu s bydlením, získávání pracovních návyků a napojení na organizace, které jsou nápomocné dětem po opuštění zařízení, což jim může komplikovat přechod ze zařízení ÚV a OV do reálného světa.

GRAF 18 | Podpora v oblastech přípravy na samostatný život – podíl zařízení (v %)

Dalším způsobem pomoci dětem s přípravou na samostatný život během jejich pobytu v zařízeních ÚV a OV je nabídka samostatných bytových jednotek pro jednotlivce nebo pro skupiny dětí. Dvě pětiny zařízení nabízejí vlastní samostatné bytové jednotky pro jednotlivce. Nabídku samostatných bytových jednotek pro jednotlivce zprostředkovaných jinými organizacemi (zejména neziskovými, charitativními či zřizovatelem) uvedla necelá třetina zařízení. Vlastní samostatné bytové jednotky pro skupiny dětí a pracovníka jsou k dispozici v necelé pětině zařízení. K jiným způsobům pomoci patří např. startovací byty, samostatné pokoje či vytvoření rodinné skupiny pro starší děti.

Vedle obecně platné chybějící podpory rodiny a rodinného zázemí omezuje přípravu dětí v zařízeních na samostatný život v největší míře nedostatek cenově dostupného bydlení. Kromě ceny omezuje zařízení rovněž nedostatek samostatných bytů vhodných pro bydlení jednoho dítěte či více dětí nebo pro jednotlivé skupiny dětí. Děti po odchodu ze zařízení omezuje i špatná dostupnost či nedostatečná kapacita přechodného bydlení. Přípravu na samostatný život komplikují také nedostatečné pracovní zkušenosti či návyky dětí (zkušenost s běžným pracovním režimem) i nedostatek příležitostí k jejich získání.

GRAF 19 | Omezení v rámci přípravy dětí na samostatný život – podíl zařízení (v %)

A decorative horizontal bar spanning the width of the page. It consists of a long gray rectangle on the left, a large white number '7' in the center, and a shorter gray rectangle on the right.

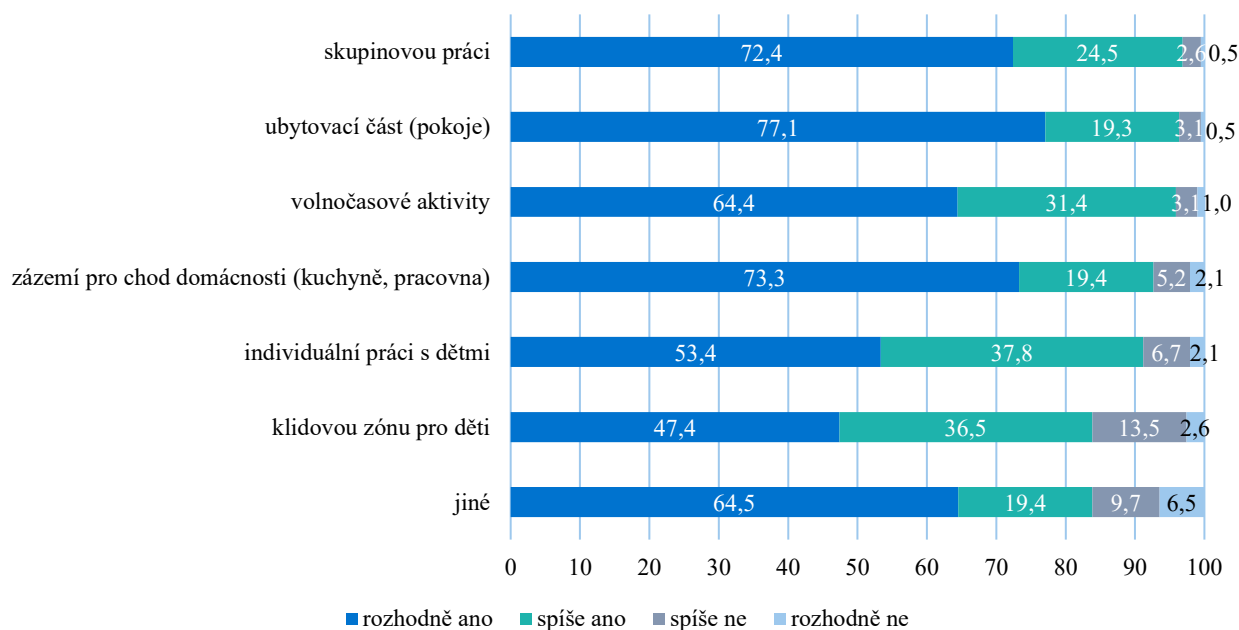
7

Kapacitní a personální problémy

7 KAPACITNÍ A PERSONÁLNÍ PROBLÉMY

Naprostá většina zařízení ÚV a OV hodnotila prostorové a materiální podmínky pro práci s dětmi, ubytovací část a zázemí pro chod domácnosti jako dostatečné. S prostorovými a materiálními podmínkami panovala nejvyšší spokojenost v ubytovací části (pokojích), při skupinové práci a volnočasových aktivitách. Určité rezervy jsou patrné v podmínkách pro klidovou zónu pro děti a v jiných prostorech (např. prostory pro sportovní aktivity, výtvarná a keramická dílna, relaxační místnost), ve kterých 16 % zařízení považuje prostorové a materiální podmínky za nedostatečné.

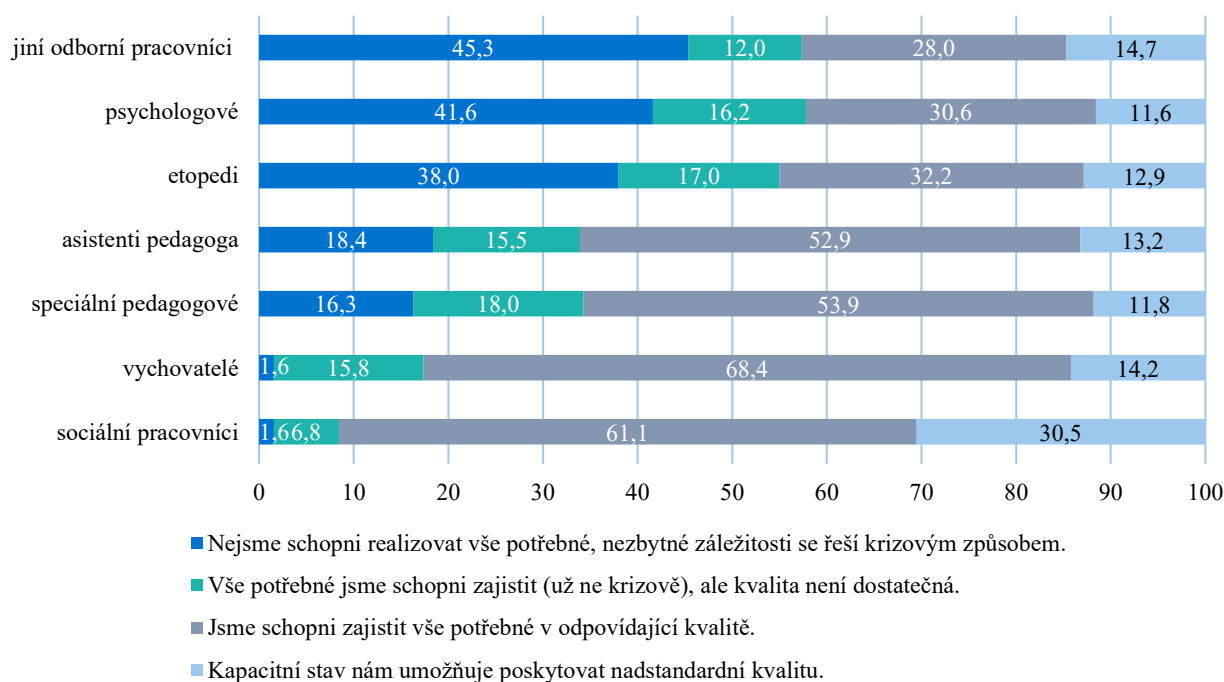
GRAF 20 | Dostatečnost prostorového a materiálního vybavení – podíl zařízení (v %)

Zařízení ÚV a OV upozorňují na nedostatečný počet odborných pracovníků u některých profesí. Nejhorší situace byla zjištěna u počtu etopedů, psychologů a jiných odborných pracovníků (např. psychoterapeut, psychiatr, adiktolog). Je alarmující, že přibližně dvě pětiny zařízení při nedostatku těchto pozic nejsou schopny realizovat vše potřebné a nezbytné záležitosti musí řešit krizovým způsobem. V další šestině zařízení jsou sice schopni vše potřebné zajistit, ale kvalita není dostatečná. Nedostatek etopedů a psychologů byl zaznamenán nejvíce v dětských domovech.

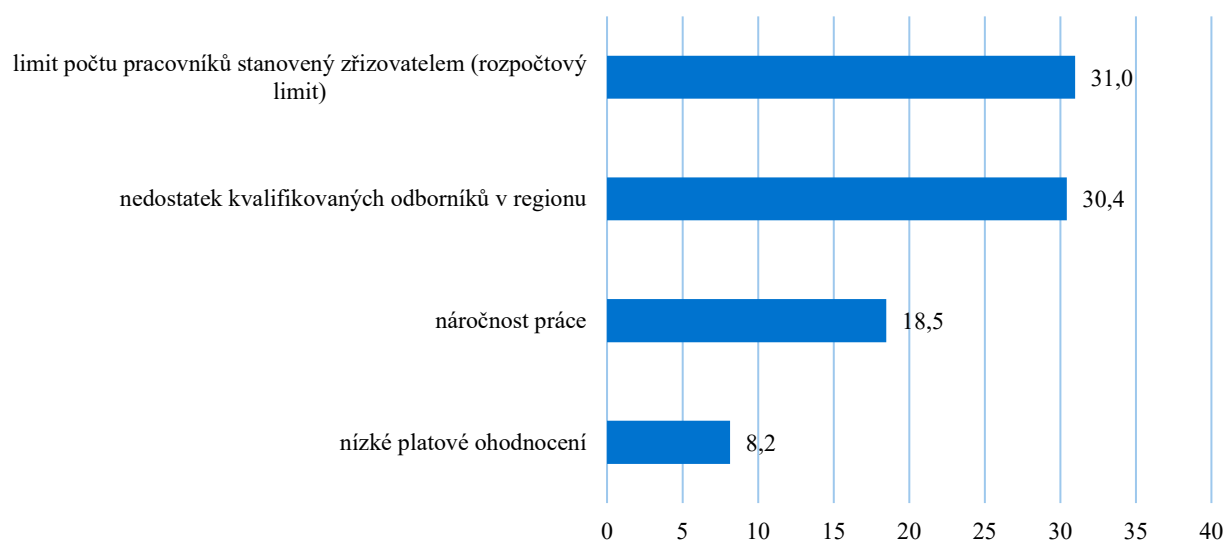
Aktuální počty speciálních pedagogů a asistentů pedagoga nedovolují necelé pětině zařízení realizovat vše potřebné a musí nezbytné záležitosti řešit krizově, podobný podíl zařízení je schopen si vše potřebné zajistit, ovšem kvalita není dostatečná. Vyšší nedostatek speciálních pedagogů byl zaznamenán v dětských domovech, asistenti pedagoga chyběli nejvíce kromě dětských domovů i v dětských domovech se školou.

Relativně lepší situace panuje u pozic vychovatelů a sociálních pracovníků, u nichž dvě třetiny zařízení uvedly, že jsou schopny si zajistit vše potřebné v odpovídající kvalitě. Pozitivním zjištěním je, že početní stav sociálních pracovníků umožňuje v 31 % zařízení poskytovat nadstandardní kvalitu (zejména v dětských domovech se školou a výchovných ústavech).

GRAF 21 | Je aktuální počet odborných pracovníků ve vašem zařízení ve vztahu k vašim potřebám dostatečný? – podíl zařízení (v %)

V případě, že zařízení zaznamenala problémy s nedostatkem odborných pracovníků, tak nejzávažnějšími důsledky těchto problémů jsou přetížení personálu (76 %) a omezené možnosti individuálního přístupu k dětem (67 %). Právě méně intenzivní individuální přístup k dětem se může projevit negativně ve výchově a vzdělávání dětí (např. v menší motivaci dětí ke vzdělávání). Třetina zařízení dále uvedla sníženou kvalitu péče.

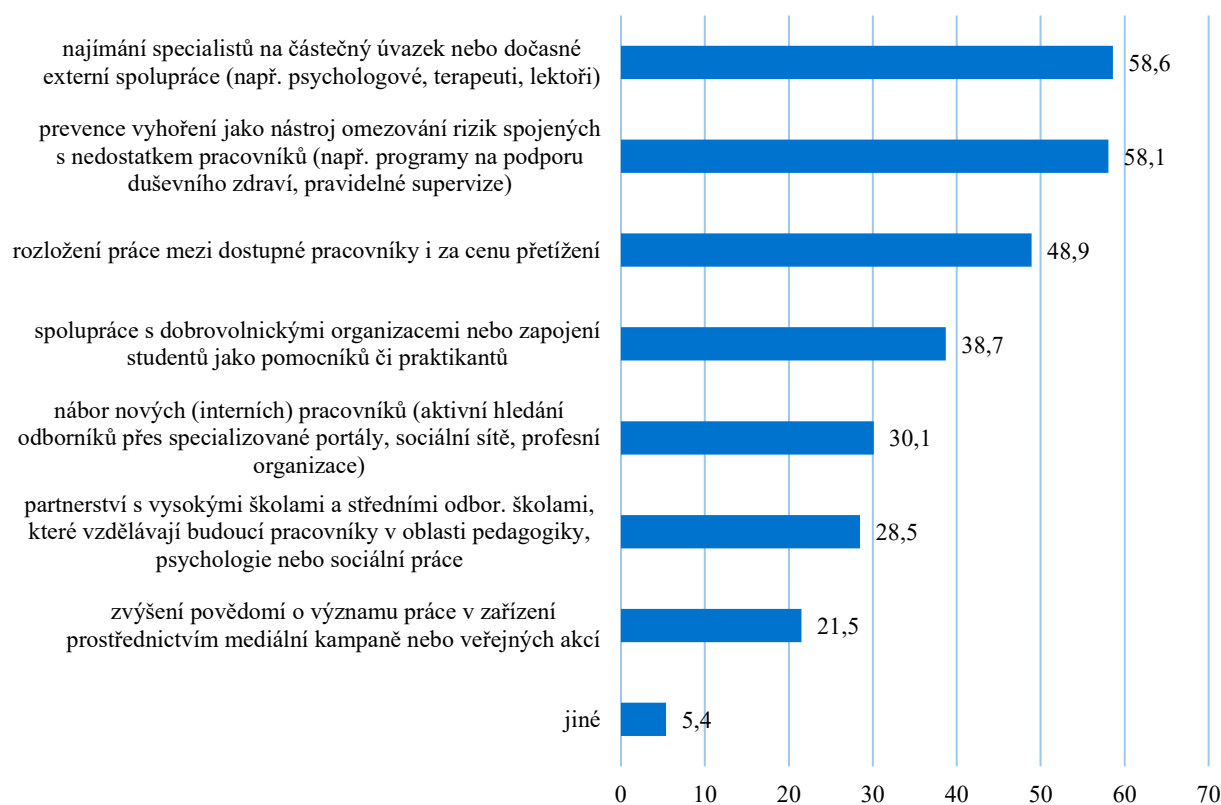
Za hlavní příčiny nedostatku odborného personálu považují zařízení ÚV a OV limit počtu pracovníků stanovený zřizovatelem (rozpočtový limit) a nedostatek kvalifikovaných odborníků v regionu (uvedla je necelá třetina zařízení). Náročnost práce jako hlavní příčinu nedostatku odborného personálu uvedlo 18 % zařízení. Lze shrnout, že příčiny nedostatku odborného personálu jsou především limit počtu pracovníků a jejich skutečný nedostatek v širším okolí zařízení, menší roli hraje nízké platové ohodnocení.

GRAF 22 | Hlavní příčina nedostatku odborného personálu – podíl zařízení (v %)

Pro řešení nedostatku odborných pracovníků využívají zařízení ÚV a OV různé strategie. Nejčastěji najímají specialisty na částečný úvazek nebo domlouvají dočasnou externí spolupráci a poskytují pracovníkům preventivní aktivity proti vyhoření (např. programy na podporu duševního zdraví, pravidelné supervize). Ukazuje se, že najímání

specialistů na částečný úvazek či externí spolupráci využívají ve větší míře dětské domovy, preventivní aktivity proti vyhoření více využívají výchovné ústavy a dětské domovy se školou. Necelá polovina zařízení rozloží práci mezi dostupné pracovníky, ovšem i za cenu přetížení. Spoluprací s dobrovolnickými organizacemi či zapojením studentů řeší nedostatek odborníků téměř dvě pětiny zařízení (častěji dětské domovy). Méně často využívají zařízení zvýšení povědomí o své práci prostřednictvím médií nebo veřejných akcí.

GRAF 23 | Strategie pro řešení nedostatku odborných pracovníků – podíl zařízení (v %)

Doporučení

8 DOPORUČENÍ

Doporučení pro zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy a pro školy při těchto zařízeních

- Zvýšit motivaci dětí ke vzdělávání a přemýšlení o budoucím povolání (zejména ve výchovných ústavech a dětských domovech se školou), aby přechod do reálného života byl pokud možno bezproblémový.
- Během výuky v základních školách při zařízeních ÚV a OV se více snažit zapojovat žáky do vzdělávání, více využívat a rozvíjet vzájemnou spolupráci mezi žáky, lépe pracovat v hodinách se vzdělávacím cílem.
- Ve výuce v základních školách při DDŠ, DÚ, VÚ lépe využívat čas vyučovací hodiny a více aktivizovat činnosti žáků.
- Při výuce ve středních školách při zařízeních ÚV a OV častěji využívat vzájemnou spolupráci mezi žáky.
- Snažit se o zvýšení podílu učitelů s odbornou kvalifikací v základních a středních školách při zařízeních ÚV a OV.
- Zvýšit intenzitu schůzek mezi pracovníky zařízení a pedagogickými pracovníky školy mimo zařízení ke koordinaci vzdělávacího postupu u dětí.
- V případě nedostatku pracovníků v zařízení pro doučování podporovat rozvoj online doučovacích aktivit.
- Zvýšit aktivitu pedagogů na svém profesním rozvoji, aktivně se zapojovat do kurzů DVPP.
- Postupně zlepšovat materiální podmínky pro vzdělávání ve školách při zařízeních ÚV a OV.
- Usilovat o zlepšení podmínek pro klidovou zónu pro děti a prostor pro sportovní aktivity v zařízeních ÚV a OV.
- Věnovat vyšší pozornost získávání pracovních zkušeností a návyků pro začlenění do běžného pracovního režimu (spolupráce se zaměstnavateli, brigády).
- Ve větší míře pomáhat dětem s orientací na trhu s bydlením, s hledáním bydlení po opuštění zařízení včetně podpory při hledání podnájmu.
- Při přípravě dětí na samostatný život během jejich pobytu v zařízeních ÚV a OV se snažit o zajištění bytů vhodných pro bydlení jednoho dítěte či více dětí nebo pro jednotlivé skupiny dětí.

Doporučení pro zřizovatele a pro Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

- Snažit se zajistit dostatečný počet odborných pracovníků, zejména etopedů, psychologů a jiných odborných pracovníků (např. psychoterapeut, psychiatr, adiktolog) v zařízeních ÚV a OV.
- Provést revizi limitu počtu odborných pracovníků na zařízení ÚV a OV stanoveného zřizovatelem.
- Zajistit cílenou podporu odborným pracovníkům zařízení ÚV a OV a učitelům ve školách při zařízení (preventivní aktivity proti vyhoření, nabídka DVPP, spolupráce mezi zařízeními).

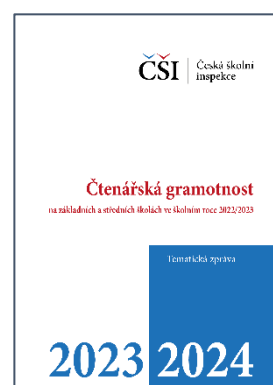
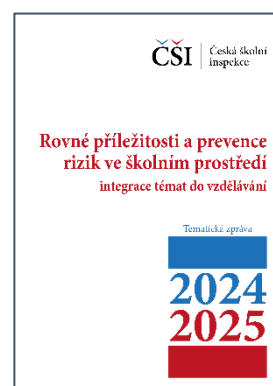
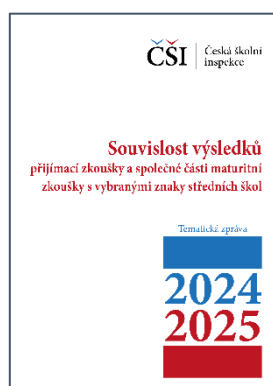
P

Příloha

PŘÍLOHA 1 | Analýzy a publikace České školní inspekce

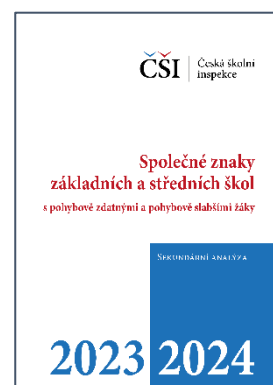
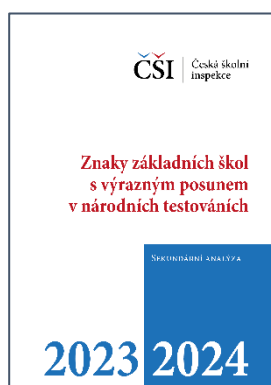
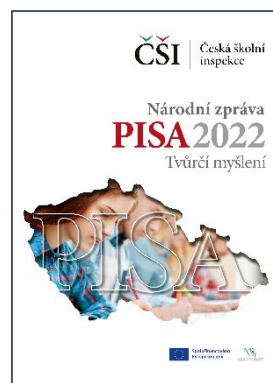
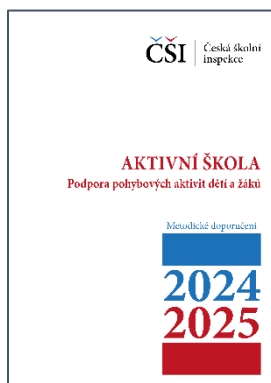
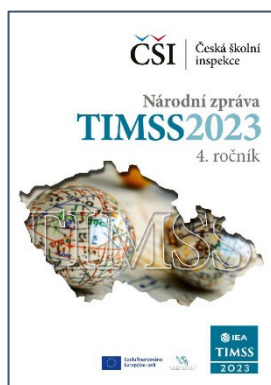
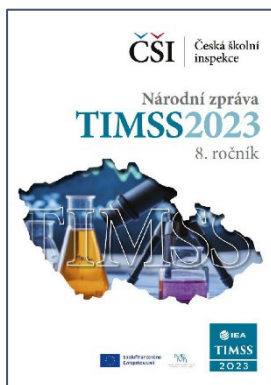
Tematické zprávy

Tematické zprávy nabízejí pohled na kvalitu a efektivitu vzdělávání ve vybraných tématech, která jsou předmětem sledování a hodnocení ze strany České školní inspekce. Také tyto výstupy poskytují zcela zásadní soubor zjištění, dat, závěrů a doporučení využitelných při přijímání opatření směrem k podpoře vzdělávání v České republice.

Další výstupy

Česká školní inspekce připravuje a zveřejňuje také další výstupy analytického či metodického charakteru, z nichž některé jsou využitelné i přímo jednotlivými školami a školskými zařízeními.

Výroční zprávy

Výroční zprávy České školní inspekce každoročně poskytují komplexní výpověď o kvalitě a efektivitě vzdělávání a vzdělávací soustavy České republiky za příslušný školní rok a jsou důležitým zdrojem informací pro řízení vzdělávání a nastavování podpory pro školy a školská zařízení.

Sledujte výstupy České školní inspekce na Facebooku, platformě X a YouTube

ANALÝZY | DATA | PUBLIKACE

ČŠI Česká školní inspekce

Česká školní inspekce - Analýzy, data, publikace
@CSIinspekce

Česká školní inspekce je správním úřadem ČR provádějícím hodnocení a kontrolu kvality a efektivitě vzdělávání.

ČŠI Česká školní inspekce

Česká školní inspekce

DOMOVSKÁ STRÁNKA

VIDEO

PLAYLISTY

KANÁLY

INFORMACE

ČŠI Česká školní inspekce

České školství v mapách

Mgr. Tomáš Zatloukal, MBA, LL.M., MSc. | ředitel školní inspekce

České školství v mapách

1 161 zhlédnutí • před 5 měsíci

Prostorová analýza podmínek, průběhu a výsledků vzdělávání. Charakteristiky českých vzdělávacích dat na úrovni okresů. Množství dosud nezveřejněných dat a informací v podobě přehledných kartogramů. Zaměření na mateřské, základní i střední školy.

Informační a metodické weby

www.csicr.cz

Česká školní
inspekce

KARIÉRA | VEŘEJNÉ ZAKÁZKY | OTEVŘENÝ ÚŘAD | INFORMAČNÍ SYSTÉMY | KONTAKTY

Základní
informace

Registr
inspekčních
zpráv

Dokumenty

Metodický
portál

Vzdělávání
v datech

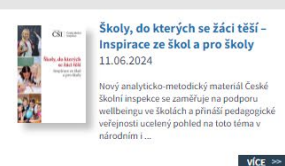
Aktuality

VÍCE >>>

VÍCE >>>

VÍCE >>>

www.kvalitniskola.cz

Česká školní
inspekce

Vlastní
hodnocení

Nástroje
pro vlastní
hodnocení

Kritéria
hodnocení

Externí
hodnocení

Náměty a
inspirace

VÍCE >>>

VÍCE >>>

VÍCE >>>

www.csicr.cz